

Tove Midtsundstad

Underveis – men mot hva?

En første oversikt over oppfølgingstjenestens målgruppe, tilgjengelig tilbud og organisering av oppfølgingsarbeidet i syv fylker våren 1995

Tove Midtsundstad

Underveis – men mot hva?

En første oversikt over oppfølgingstjenestens målgruppe, tilgjengelig tilbud og organisering av oppfølgingsarbeidet i syv fylker våren 1995

© Forskningsstiftelsen FAFO 1995
ISSN 0804-5135

Innhold

Forord	5
Kapittel 1 Innledning	7
1.1 Problemstillinger	7
1.2 Data og metode	9
1.3 Gangen i notatet	11
Kapittel 2 Målgruppa	12
2.1 Oppfølgingstjenestens målgruppe	12
2.2 Hvilke ungdomsgrupper er i kontakt med OT?	19
2.3 Oppfølgingstjenestens oversikt over målgruppa	24
2.4 Oppsummering	25
Kapittel 3 Tilbudsstrukturen	28
3.1 Type tilbud	28
3.2 Oversikt over tilgjengelige tilbud	30
3.3 Mangler ved tilbudsstrukturen	33
3.4 Ansvarlige etater følger ikke opp	35
3.5 Nye tilbud under utvikling eller utvidelse av eksisterende tilbud	36
3.6 Oppsummering	37
Kapittel 4 OTs arbeid i forhold til målgruppa	38
4.1 Organiseringen av oppfølgingstjenesten og arbeidet i forhold til målgruppa	38
4.2 Etablering av kontakt mellom OT og ungdommene	40
4.3 Kartlegging av ungdommenes ønsker og behov	42
4.4 Formidling av ungdommen til aktuelle tilbud	44
4.5 Oppsummering	45
Kapittel 5 Oppsummering	46
5.1 Målgruppa	46
5.2 Oppfølgingstjenestens oversikt over målgruppa	46
5.3 Tilbudsstrukturen	47
5.4 Oppfølgingstjenestens arbeid i forhold til målgruppa	47
5.5 Grad av måloppnåelse	48
Litteratur	49
Vedlegg 1 Tabeller basert på materiale fra OT-lederne	50
Vedlegg 2 Tabeller basert på tall fra spørreskjemaundersøkelsen rettet mot målgruppa	53
Vedlegg 3 Oversiktstabeller basert på materiale fra OT-koordinatorene	64
Vedlegg 4 Pilotundersøkelsen rettet mot målgruppa for OT	67
Vedlegg 5 Spørreskjemaet til OT-lederne	94
Vedlegg 6 Spørreundersøkelsen blant OT-koordinatorene	105
Vedlegg 7 Organisasjonskart for de syv prosjektfylkene	122
Vedlegg 8 Kriterier for valg av prosjektfylker	129
Vedlegg 9 Eksempler på registreringsskjema, kartleggingsskjema o.l.	133
Vedlegg 10 KUFs nøkkelspørsmål	143

Forord

FAFO har fått i oppdrag av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet å evaluere den fylkeskommunale oppfølgingstjenesten. Tjenesten ble vedtatt innført som en del av Reform 94, for å fange opp og gi tilbud til ungdom som ellers ville stå uten arbeid og skoleplass.¹ Evalueringen er en del av KUFs samlede evaluering av reformen.

Evalueringen tok til høsten 1994 og skal vare ut 1998. Etter krav fra KUF skal det rapporteres fra prosjektet hvert halvår. I tillegg kommer en sluttrapport ved utgangen av 1998.

Evalueringsarbeidet høsten 1994 tok sikte på å gi et første bilde av oppfølgings-tjenesten (OT) i de syv «prosjektfylkene». Delrapport 1 *På rett vei? Evaluering av oppfølgings-tjenesten i sju fylker høsten 1994* gir en foreløpig oversikt over OTs oppbygging og organisering, registrerings- og melderutiner og tilbudsstrukturen i de syv prosjekt-fylkene.

I 1995 vil vi følge opp deler av dette arbeidet og komplettere oversikten over oppfølgings-tjenestens oppbygging, organisering og arbeidsmetoder. Det vil bli lagt vekt på å få en første tallmessig oversikt over målgruppa og andel av ungdommer i målgruppa som har et reelt tilbud i de ulike prosjektfylkene. I tillegg vil vi se nærmere på de forut-setningene vi anser som essensielle for at oppfølgings-tjenesten skal lykkes i sitt arbeid: Oversikten over målgruppa, godt utbygd tilbudsstruktur og god kontakt mellom ungdommene i målgruppa og OT-systemet.

Samarbeid og samordning etatene imellom vil bli tema i andre delrapportering høsten 1995. Det vil blant annet bli gjennomført en spørreundersøkelse, samt et utvalg informantintervju, rettet mot representanter fra andre etater med ansvar for målgruppa, blant annet den fylkeskommunale videregående skole, grunnskole, sosialetat og barnevern, arbeidsmarkedsetat og PPT (pedagogisk-psykologiske tjeneste).

I 1995 vil vi også starte opp en større undersøkelse for å utdype bildet av ungdommene i målgruppa og få en bedre forståelse av de forholdene som bidrar til å marginalisere dem. Undersøkelsen er rettet mot målgruppa for OT i skoleåret 1995/96 og en kontrollgruppe av ordinære elever samme skoleår. Disse vil bli fulgt over en treårsperiode, fra skoleåret 1995/96 ut skoleåret 1997/98.

Prosjektet har ingen formell referansegruppe, men et forum av OT-lederne i de syv prosjektfylkene som gir kommentarer og innspill ved behov. De har også bidratt med data om målgruppa og vært viktige informanter. Forumet av OT-ledere består av Sol Jølberg som er fellesrepresentant for OT-lederne i Akershus i år, Jon Haugen fra Aust-Agder, Terje Bautz fra Buskerud, Jannike Bøe fra Hordaland, Arvid Rørtveit fra Møre og Romsdal, Elisabeth Eiebakke fra Oslo og Thorstein Einarsson fra Troms. De skal alle ha en takk for all velvilje og innsats så langt. Jeg vil også rette en takk til alle OT-koordinatorene i prosjektfylkene som har bidratt med nyttig data om målgruppa og sitt arbeid.

¹ Jf. Lov om videregående opplæring og Lov om fagopplæring i arbeidslivet, med endring av 29.04.93.

I tillegg vil jeg takke forskerkollega Eifred Markussen ved FAFO og professor Lise Vislie ved Pedagogisk forskningsinstitutt på Blindern, som begge har kommentert og gitt nyttige innspill til spørreskjemaenkast og det foreliggende notatet. Til slutt en takk til FAFOs publikasjonsavdeling som på rekordtid har ferdigstilt manus til trykking.

FAFO, mai 1995
Tove Midtsundstad
Prosjektleder

Kapittel 1 Innledning

1.1 Problemstillinger

Prosjektets hovedproblemstilling er definert slik:

Hvilke forutsetninger må være til stede for å utvikle en god fylkeskommunal oppfølgingstjeneste, og i hvor stor grad er forutsetningene oppfylt i de enkelte fylkene?

Oppfølgingstjenesten blir oppfattet som god i den grad den klarer å få ungdommen inn i et reelt opplærings- og arbeidsforhold. For å være reell må opplæringen være kompetansegivende, og et reelt arbeidsforhold må være ordinært arbeid av en viss varighet. Dette er i tråd med intensjonene slik de framkommer i blant annet Lov om videregående opplæring og Lov om fagopplæring i arbeidslivet og forskriften for oppfølgingstjenesten.²

De forutsetningene som må være til stede for å utvikle en god fylkeskommunal oppfølgingstjeneste, avhenger av:

- 1 Oversikt over målgruppa for OT-tjenesten i fylket
- 2 Gode metoder for hvordan det skal arbeides i forhold til den enkelte ungdom
- 3 Reelle opplærings- og arbeidsmuligheter for ungdom under oppfølgingstjenestens ansvar
- 4 En god OT-organisasjon med samarbeidspartnere på fylkes- og kommunenivå og en klar ansvarsfordeling når det gjelder arbeidsoppgaver og ressursinnsats

Vår hypotese er at graden av vellykkethet for oppfølgingstjenesten i det enkelte fylke i utgangspunktet vil avhenge av i hvor stor grad disse komplementære forutsetninger er til stede. I tillegg forventes blant annet målgruppas størrelse og sosiale bakgrunn, motivasjon og evnemessige forutsetninger og holdning til utdanning og arbeid å innvirke på resultatet.

I dette notatet tar vi sikte på å få en første oversikt over problemomfang og grad av måloppnåelse i de ulike prosjektfylkene. En «måling» av oppfølgingstjenestens vellykkethet fordrer en oversikt over andelen av ungdommen i målgruppa som får et tilbud fra oppfølgingstjenesten og hvor raskt de får et tilbud, hva slags tilbud de mottar, og spesielt hvor stor andel av ungdommene som er i kontakt med oppfølgingstjenesten som får en kompetansegivende opplæring eller arbeid av en viss varighet. Vi vil derfor forsøke å gi en første oversikt over:

- * Andelen ungdommer som utgjør OTs målgruppe og anslag over deres hjelpebehov.
- * Andelen av målgruppa som får et tilbud gjennom OT.
- * Andelen ungdommer i målgruppa som kommer inn i et reelt opplærings- og arbeidsforhold.

² Lov av 21.06.74 om videregående opplæring, med endring av 29.04.1993, Lov av 23.05.80 om fagopplæring i arbeidslivet, med endring av 29.04.1993 og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1994), Rundskriv F-25-94. Forskrift om fylkeskommunal oppfølgingstjeneste.

Disse forholdene vil bli forsøkt sett i sammenheng med de forutsetningene vi anså som essensielle for et vellykket OT-arbeid. I denne rapporten ser vi spesielt på tre av disse forutsetningene:

- 1) OTs oversikt over målgruppa,
- 2) organiseringen av arbeidet i forhold til ungdommen og
- 3) tilbudsstrukturen i fylkene.

Samarbeid og ansvarsfordeling etatene imellom vil vi se nærmere på i neste delrapportering.

Oversikt over målgruppa

For å få et bilde av oppfølgingstjenestens plass i Reform 94 og dens funksjon i forhold til tilsvarende ordninger før reformen, er det viktig å ha en oversikt over hvor mange og hvem det er som lar være å søke videregående opplæring, takker nei til skole- eller lærlingeplass eller faller fra i løpet av skoleåret og hvorfor. Er det for eksempel trekk ved reformen som kan komme til å skyve en større andel av ungdommen og/eller nye grupper ungdommer ut? Eller er det de «klassiske problemgruppene»³ som faller utenfor nå som før, og som med dagens system kanskje får et bedre tilbud enn tidligere?

For å kunne si noe om hvilke tiltak det er hensiktsmessig å iverksette, bør oppfølgings-tjenesten i tillegg vite noe om ungdommenes hjelpebehov og deres ønsker i forhold til utdanning og arbeid. Den bør også ha en oversikt over årsakene til at de ikke søker videregående opplæring, ikke takker ja til skole- eller lærlingeplass eller slutter i løpet av skoleåret. Hensikten må være å sile ut dem som virkelig trenger støtte og tilbud gjennom oppfølgingstjenesten, til forskjell fra dem som kan klare et ordinært løp gjennom en viss tilrettelegging, som for eksempel hjelp til å bytte grunnkurs, støtteundervisning i enkeltfag eller særskilt tilrettelagt undervisning. Et av hovedspørsmålene blir:

- * Har OT tilstrekkelig oversikt over målgruppa per i dag, og har de tilstrekkelige rutiner for å sile ut den reelle målgruppa på en rask og effektiv måte?

Arbeidet i forhold til målgruppa

En essensiell side ved oppfølgingstjenesten er det konkrete arbeidet i forhold til den enkelte ungdom. Hvordan er dette arbeidet organisert i de ulike prosjektfylkene i dag, og hva er begrunnelsen for valg av organisasjonsmodell og ressursbruk? I dette notatet vil vi blant annet se nærmere på følgende forhold:

- * Hvordan er primærkontakten med ungdommen organisert?
- * Hvordan kommer OT i kontakt med den enkelte ungdom og hvilken form har denne kontakten?
- * Hvilke opplysninger om ungdommene legges det vekt på å kartlegge?
- * Hvor raskt klarer OT å formidle en ungdom til et tilbud, og anses dette som tilfredsstillende?
- * Hvor mange er det som avviser å ha kontakt med OT, og hvor mange er det som slutter på de tilbudene som gis, og hva er bakgrunnen for at de avviser videre kontakt/slutter?

³ Ungdom med rusproblemer, ungdom med store sosiale eller psykiske problemer og ungdom med manglende motivasjon for både opplæring og arbeid.

Tiltaksstrukturen

Andelen ungdommer i målgruppa OT lykkes å få inn i et reelt opplærings- og arbeidsforhold, avhenger selvfølgelig av hvilke typer tilbud fylkene har å tilby ungdommen. Det blir derfor viktig å få oversikt over tilbudsstrukturen i prosjektfylkene:

- * Eksisterer det en tilstrekkelig og variert tiltaksstruktur i prosjektfylkene i dag som både samsvarer med ungdommens ønsker og behov, og samtidig står i et rimelig forhold til de målsettingene som er satt for reformen?
- * Opplevs tilbudene å være tilstrekkelig tilrettelagt for målgruppa?
- * Hvilke tilbud mangler per i dag?

1.2 Data og metode

Vi har i utgangspunktet valgt tre innfallsvinkler for å belyse ovenstående problemstillinger:

- 1 Oversiktsdata fra OT-lederne
- 2 Spørreundersøkelse blant OT-koordinatorene
- 3 Pilotundersøkelse rettet mot målgruppa

Da svarprosenten på pilotundersøkelsen var relativt lav (om lag 40 prosent), vil data som gjengis i rapporten i hovedsak basere seg på oversiktstall fra OT-lederne og data fra spørreundersøkelsen blant OT-koordinatorene. Enkeltresultater fra pilotundersøkelsen trekkes inn når vi drøfter frafall i kapittel 2 og ved kommentering av relevante bakgrunnsvariable for målgruppa. Vi benytter også tall fra pilotundersøkelsen når vi beskriver ungdommenes kontakt med OT og deres ønsker og behov i forhold til utdanning og arbeid i kapittel 4.

1.2.1 Oversiktsdata fra OT-lederne og spørreundersøkelse blant OT-koordinatorene

For å få oversiktstall over målgruppa, tilbudsstrukturen og organiseringen av OT i prosjektfylkene, ba vi OT-lederne fylle ut et spørreskjema (se vedlegg 5). I tillegg har vi hatt løpende samtaler med OT-lederne i de ulike prosjektfylkene.

Slik vi vurderer det vil vår forespørsel om oversiktstall i tillegg til datamateriale om målgruppas sammensetning og størrelse også gi oss svar på om og i hvilken grad OT-lederne hadde oversikt over målgruppa for tjenesten og hvorfor de mangler data på enkelte områder.

For å supplere dataene fra OT-lederne og fra pilotundersøkelsen, gjennomførte vi i tillegg en spørreundersøkelse blant OT-koordinatorene i prosjektfylkene.

Hensikten var å kontrollere for en del av de opplysningene vi fikk gjennom pilotundersøkelsen, blant annet hvordan OT arbeider i forhold til den enkelte ungdom samt nærmere opplysninger om ungdommenes ønsker og behov. I tillegg ønsket vi å få mer detaljerte data om målgruppa og tilbudsstrukturen enn hva OT-lederne ville være i stand til å gi oss.

Vi konsentrerte spørreskjemaundersøkelsen om følgende fem temaområder (jf. spørreskjema i vedlegg 6):

- 1) Arbeidsforhold, yrkes- og utdanningsbakgrunn
- 2) Målgruppa
- 3) Kontakten mellom ungdommen og OT

4) Tiltaksstrukturen

5) Samarbeid/samordning med andre etater

Alle data fra OT-koordinatorundersøkelsen benyttes ikke i dette notatet. De spørsmålene som omhandler arbeidsforhold, yrkes- og utdanningsbakgrunn og samarbeid/samordning mellom OT og andre etater, analyseres i neste delrapport.

Svarprosent og datas pålitelighet

Den samlede svarprosenten for undersøkelsen blant OT-koordinatorerne i prosjektfylkene var på 89 prosent (av nettoutvalget). Vi har bare komplette data for Oslo og Troms. Vi mangler data for to regioner i Aust-Agder, en region i Hordaland, tre regioner i Møre og Romsdal, en region i Buskerud og en region i Akershus (for nærmere beskrivelse, se vedlegg 6).

Vi er klar over at data fra OT-lederne og OT-koordinatorerne kan gi et noe ensidig bilde av oppfølgingstjenesten i prosjektfylkene. Andre aktører i den fylkeskommunale utdanningsetaten eller andre berørte etater kan ha en annen oppfatning av de forholdene vi berører. Vi har ikke hatt ressurser til å innhente data fra andre nivåer i den fylkeskommunale utdanningsetaten eller andre involverte etater i denne omgang.

Slik vi vurderer det vil det heller ikke være så avgjørende når det gjelder oversiktstall for målgruppa, da disse i liten grad vil kunne påvirkes av personlig ståsted, etatstilhørighet m.v. Når det gjelder vurderingen av de øvrige etatenes innsats i forhold til tilbudsstruktur og oppfølging av målgruppa, vil framstillingen i denne rapporten baseres på OTs ensidige vurderinger. Dette må en ha i bakhodet ved tolkningen av materialet.

De øvrige etatenes vurdering av egen rolle og innsats i forhold til målgruppa vil bli hovedtema i høstens delrapportering, hvor vi tar for oss OTs samarbeid med og samordning av innsatsen fra blant annet grunnskolen, videregående skole, PPT, barnevernet, sosialetaten og A-etaten.

1.2.2 Pilotundersøkelse rettet mot målgruppa

På spesiell oppfordring fra KUF ble det bestemt at vi skulle forsøke å innhente data fra målgruppa for oppfølgingstjenesten også dette skoleåret. KUF ønsket å få ungdommenes egen vurdering av tjenesten og dens tilbud.

Da vi for neste skoleår (1995/96) planlegger en større spørreundersøkelse rettet mot hele målgruppa og en kontrollgruppe med ordinære skoleelever, valgte vi å utforme undersøkelsen slik at den kunne fungere som en pilotundersøkelse i forhold til denne. En forundersøkelse ville, slik vi ser det, kunne gi oss verdifull erfaring om datainnsamlingsmetode og utforming av spørreskjema. En spørreskjemaundersøkelse vil også gi oss mulighet til å forberede OT-apparatet på hva vi forventet av dem med hensyn til deltakelse i datainnsamling og veiledning av ungdommen, og gi dem verdifull erfaring med hensyn til organiseringen av datainnsamlingsarbeidet lokalt.

Ettersom denne spørreundersøkelsen forsøker å kartlegge ungdommenes syn på oppfølgingstjenesten og deres vurdering av det tilbudet de har fått/får, var vi primært interessert i å nå ut til de av ungdommene som var eller hadde vært i kontakt med OT. Utvalget ble derfor avgrenset til alle i målgruppa for OT i skoleåret 1994/95 som hadde rett til videregående opplæring, og som enten var under utredning av OT eller var på et tilbud de hadde fått gjennom oppfølgingstjenesten (dvs. i skole, arbeid eller praksis).

På grunn av prosjektets sene oppstart og ønsket om rapportering i vår, måtte vi gjennomføre undersøkelsen i løpet av mars. Mange av ungdommene i målgruppa hadde da allerede hatt førstekontakten med oppfølgingstjenesten og var enten ute av OTs kontaktnett ut fra eget ønske eller fordi de var på et tilbud.

Som nevnt foran vil de ungdomsgruppene oppfølgingstjenesten er i kontakt med, ofte være vanskelig å få i tale. Vi ba derfor om at spørreskjemaet skulle fylles ut under veiledning av enten OT-kontakten eller lærer, rådgiver eller arbeidsgiver for dem som er i arbeid eller under opplæring. På grunn av kort svarfrist og store geografiske avstander i enkeltfylker, var vi imidlertid nødt til å åpne for at skjemaet ble sendt per post til en del av ungdommene.

Svarprosent og datas pålitelighet

Ettersom spørreskjemaene i utgangspunktet fordret veiledning, vil svarprosenten i stor grad avhenge av de enkelte koordinatorens villighet og mulighet til å følge opp flest mulig ungdommer. Dessverre var det for mange av OT-koordinatorene som så seg nødt til å sende alle spørreskjemaene per post, da de anså tidsrammene som for snevre. Dette har bidratt til en relativt lav svarprosent; bare om lag 40 prosent av ungdommene i målgruppa som har fått skjemaet har valgt å svare. Dette er noe lavere enn hva vi ønsket oss og hva vi forventet. Svarprosenten varierer noe fra fylke til fylke, fra om lag 25 til 50 prosent (se vedlegg 4).

En samlet svarprosent på om lag 40 prosent av nettoutvalget gjør at dataene ikke er representative i statistisk forstand. Vi kan derfor ikke trekke eksakte slutninger om hele målgruppa på bakgrunn av resultatene. Dataene gir oss likvel noen opplysninger, og vi har valgt å presentere noen tall fra undersøkelsen. Problemet er at vi ikke vet sikkert hva som skiller ungdommene som svarte fra dem som lot være å svare. Vi kan imidlertid anta at de som har valgt å svare, nettopp fordi de har svart, er mer ressurssterke og mer positivt innstilt til OT og hjelpeapparatet enn dem som ikke har svart. Dette må en ha i bakhodet når en fortolker de resultatene fra pilotundersøkelsen vi har valgt å bruke i rapporten.

Med henblikk på spørreundersøkelsen som starter opp neste skoleår, anser vi likevel svarprosenten som oppmuntrende. Da denne undersøkelsen planlegges å gå over hele skoleåret, vil for eksempel tid til veiledning bli et mindre problem. Flere av koordinatorene jeg har hatt kontakt med, mener også at svarprosenten vil kunne økes betraktelig med noe lengre tidsfrister og et noe kortere spørreskjema. Dette vil også bli enklere, da vi for neste års undersøkelse har mulighet til å kombinere spørreskjemaopplysningene med registeropplysninger.

1.3 Gangen i notatet

I dette kapitlet har vi redegjort for de hovedproblemstillingene som søkes belyst i rapporten, samt valg av data og metode.

I kapittel to vil vi gjengi oversiktstall for målgruppa og dens sammensetning på basis av tall fra OT-lederne i de syv prosjektfylkene. Vi vil også problematisere det målgruppebegrepet som anvendes og antyde hvilke svakheter som ligger i OTs datagrunnlag per i dag.

I tredje kapittel gir vi en oversikt over tiltaksstrukturen i prosjektfylkene og forsøker å vurdere hvorvidt den er tilfredsstillende på bakgrunn av ungdommenes ønsker og behov og med henblikk på de målsettingene som er satt for Reform 94.

I kapittel fire tar vi for oss oppfølgingstjenestens arbeid i forhold til den enkelte ungdom. Vi ser nærmere på hvordan primærkontakten er organisert, hvor mange av ungdommene OT lykkes å få inn i et opplærings- eller arbeidstilbud, og antyder hvilke problemer OT-apparatet opplever nå i startfasen.

Avslutningsvis oppsummeres hovedresultatene, og det gis noen forsøksvis anbefalinger.

Kapittel 2 Målgruppa

I dette kapitlet gis en første oversikt over andelen av rettselevne⁴ som står utenfor skole og arbeidsliv, og som dermed tilhører oppfølgingstjenestenes målgruppe. Vi ser nærmere på hovedgrunnene til at de registreres som en del av målgruppa. Vi vil også forsøke å klargjøre om andelen ungdommer som står uten et skole- eller arbeidstilbud utgjør flere eller færre nå enn før Reform 94. Vi prøver også å tegne et første bilde av ungdommene i målgruppa. På grunn av manglende data har vi bare mulighet til å si noe om den kjønnsmessige sammensetningen og andelen fremmedspråklige i et utvalg av prosjektfylkene, samt antatt hjelpebehov i ungdomsgruppa.

Data i dette kapitlet bygger i all hovedsak på rapporteringer fra OT-lederne og OT-koordinatorene i de syv prosjektfylkene. Ved drøfting av mulige forklaringer på frafall, trekkes det også inn tall fra pilotundersøkelsen blant et utvalg ungdommer som var i kontakt med OT i skoleåret 1994/95.

2.1 Oppfølgingstjenestens målgruppe

Målgruppa for oppfølgingstjenesten er definert i forskrift for fylkeskommunal oppfølgingstjeneste § 2, hvor det står:

«Målgruppa for oppfølgingstjenesten er ungdom som omfattes av den lovfestede retten til videregående opplæring og som det aktuelle skoleåret:

- ikke har søkt eller tatt imot elev/læreplass eller
- avbryter slik opplæring eller
- ikke er i varig arbeid eller
- har tapt retten som følge av:
  - a) bortvisning med hjemmel i lov om videregående opplæring § 16 eller
  - b) vedtak om heving av lærekontrakt i henhold til lov om fagopplæring i arbeidslivet § 16.»

Det vil si at alle rettselever som står uten skole- og eller varig arbeidstilbud tilhører OTs målgruppe. Med skoletilbud menes ikke bare de fylkeskommunale videregående skolene, men alle offentlige og private videregående skoler og folkehøgskoler. Hva varig arbeid vil si, er noe mer uklart. Ungdom i arbeid vil derfor være i en «gråson», alt avhengig av hvordan de fylkeskommunale oppfølgingstjenestene vurderer deres arbeidssituasjon.

2.1.1 Rettselevne etter opplærings- og arbeidsstatus

For skoleåret 1994/95 er det avgangselevne fra 9. klasse i grunnskolen i 1994 som regnes som rettselever i forhold til Lov om videregående opplæring, og som dermed vil være en del av oppfølgingstjenestens målgruppe hvis de faller utenfor skole og arbeidsliv. For prosjektfylkene Akershus, Aust-Agder, Buskerud, Hordaland, Møre og Romsdal, Oslo og Troms utgjorde antall rettselever, ifølge opplysninger fra OT-lederne, til sammen 23 418 ungdommer.⁵

⁴ At ungdommen har rett, vil si at de har rett ifølge LVO § 7 og § 8 til treårig videregående opplæring innenfor en fireårsperiode. Retten innebærer bl.a. at alle søkere som har gått ungdomsskolen samme vår har rett til å komme inn på ett av tre ønskede grunnkurs.

⁵ Det reelle antallet rettselever kan imidlertid være noe høyere da en del elever med rett vil kunne ha droppet ut av ungdomsskolen. En del av disse har OT fått melding om etter hvert via sine kontakter for eksempel i barnevernetaten.

Under opplæring

Noe i overkant av 2 000 av disse, om lag 9 prosent, lot være å søke om skoleplass, takket nei til plass eller møtte ikke til skolestart i den fylkeskommunale videregående skolen i hjemfylket. Det var flest som stod utenfor den fylkeskommunale videregående skolen i Akershus fylke, 10,3 prosent, og færrest i Buskerud og Troms, henholdsvis 7 og 7,1 prosent av rettselevene i disse fylkene (jf. tabell 2.1 kolonne 4).

I tråd med forskriften for oppfølgingstjenesten omfatter oppfølgingstjenestens målgruppe bare dem helt uten skoleplass eller varig arbeid. Det vil si at de som går på videregående skole i annet fylke, elever i private videregående skoler, elever i statlige videregående skoler, elever i spesialpedagogiske kompetansesentra og elever i folkehøgskole også må skilles ut.

Flertallet av dem som ikke begynner på videregående skole i hjemfylket, om lag halvparten, har et slik skoletilbud. De går enten på folkehøgskole eller en annen privat skole (livssynsgymnas, toppidrettsgymnas e.l.). En del går også på fylkeskommunal videregående skole i annet fylke eller oppholder seg i utlandet (jf. kolonne 5 og 6 i tabell 2.1). Ulike private skoler, folkehøgskoler eller fylkeskommunal videregående skole i andre fylker synes å være mest populært blant ungdommer i Møre og Romsdal, Aust-Agder og Oslo. I disse fylkene har rundt 6 prosent av rettselevene et skoletilbud utenfor den fylkeskommunale videregående skolen i hjemfylket.

Tar vi hensyn til disse som har et tilbud utenfor den fylkeskommunale videregående skolen i hjemfylkene, var det bare 2 prosent av rettselevene i prosjektfylkene som stod uten et skoletilbud ved begynnelsen av skoleåret,⁶ eller når oppfølgingstjenesten tok kontakt første gang.⁷ Det var flest uten skoletilbud ved skolestart i Buskerud, om lag 4 prosent, og færrest i Aust-Agder, bare 2 prosent.

I arbeid

Om lag 10 prosent av dem som står utenfor den fylkeskommunale videregående skolen i hjemfylket oppgis å være i arbeid. Her er det store variasjoner mellom prosjektfylkene.

Møre og Romsdal skiller seg positivt ut. Her oppgis hele 58 personer å ha jobb ved førstekontakt, eller 60 prosent av dem som stod uten et skoletilbud ved skolestart. Ifølge OT-leder er en god del av disse ute på fiske. I fylkene Aust-Agder, Buskerud og Hordaland hadde rundt en tredjedel av ungdommer utenfor skolen en jobb, og i Troms én av seks.

Vi har lite informasjon om hva slags arbeidskontrakter disse ungdommene har, og om det kan karakteriseres som varig. Det er likevel rimelig å anta at det vil være en del deltidsjobber og midlertidige jobber. Om de skal regnes som en del av OTs målgruppe, er derfor noe uklart. Slik vi har forstått det forholder også oppfølgingstjenesten i de ulike fylkene seg noe ulikt til denne gruppa av rettselevene. I de fleste tilfellene følges de imidlertid opp ved at de orienteres om OTs tilbud og får tilbud om informasjon og hjelp til å søke plass i videregående skole neste skoleår.

⁶ De 316 personene i Akershus og Hordaland vi ikke har tall for, er her hold utenfor.

⁷ Dette trenger ikke være sammenfallende, da OT i de fleste fylker ikke fikk startet sitt arbeid før i august måned.

Tabell 2.1 Oversikt over opplærings- og arbeidsstatus til rettselevne i prosjektfylkene: Akershus, Aust-Agder, Buskerud, Hordaland, Møre og Romsdal, Oslo og Troms i skoleåret 1994/95. Frafall fram til 1.3.1995

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Antall retts-elever*	Antall som ikke søkte til fylk. vdg. skole	Antall som takket nei/ikke møtte til fylk. vdg. skole	2+3 Antall og andel som ikke gikk på fylk. skole	Antall som gikk på folkehøgskol skole/fylk. vdg. i annet fylke	Antall i utlandet	Antall som var i arbeid	5+6+7 Antall som hadde tilbud utenom den fylk. vdg. skole	Antall og andel som stod helt uten skole- eller arbeids-tilbud ved skolestart	Ukjente**	Antall og andel som avbrøt skolegang til 1.3.1995	Antall og andel i OTs målgruppe
Akershus ***	5 276	54	490	544 (10,3)	180	22	15	217	55 (1,0)	272	121	176 (3,3)
Aust-Agder	1 395	32	89	121 (8,7)	90	3	8	101	20 (1,4)	-	53	73 (5,2)
Buskerud	2 758	42	154	196 (7,1)	87	-	29	116	80 (2,9)	-	86	166 (6,0)
Hordaland	5 351	249	245	494 (9,2)	259	-	62	321	129 (2,4)	44	109	238 (4,4)
Møre og Romsdal	3 274	74	230	304 (9,3)	201	3	58	262	42 (1,2)	-	52	94 (2,9)
Oslo	3 530	83	268	351 (9,9)	244 ****	-	-	244	107 (3,0)	-	139	246 (6,9)
Troms	1 840	29	100	129 (7,0)	79	8	7	94	35 (1,9)	-	64	99 (5,4)
Samlet	23 418 (100)	563 (2,4)	1576 (6,7)	2139 (9,1)	1140 (4,9)	36 (0,7)	179 (3,4)	1355 (5,8)	468 (2,0)	316 (1,3)	624 (2,7)	1208 (4,7)

* Tall for antall rettsselever er i de fleste fylkene hentet fra inntakskontorets oversikt over antall rettsselever, slik det framkommer i deres statistikk. I de fleste tilfeller vil det dreie seg om avgangselevne fra 9. klasse med rett. I Møre og Romsdal har vi derimot tall for antallet rettsselever ifølge folkerregisteret. Dette tallet ligger noe høyere enn inntakskontorets tall. Avvikene er imidlertid så små at det eventuelt vil bety en desimal opp for fylket, mens det ikke vil ha noen innvirkning for prosenttallet for fylkene samlet.

** Kategorien ukjente er enten feilregistrerte, personer en ikke har korrekt adresse til eller som mangler telefon, personer som har flyttet, eller personer som enten ikke har svart på OTs henvendelse eller personer som ikke har oppgitt hva de gjør, selv om de har svart at de ikke ønsker kontakt med OT.

*** For Akershus har vi tatt utgangspunkt i Inntakskontorets oversiktstall når det gjelder antall rettsselever, og antall som hhv. ikke har søkt, takket nei eller ikke møtt til den videregående fylkeskommunale skole (kolonne 1 til og med 4). De øvrige tallene er hentet fra OT-lederne i de fire regionene. Avviket på 272 ukjente er derfor noe høyere enn enn om vi hadde tatt utgangspunkt i OT-kordinatorernes samletall for antall ikke-søkere, personer som har takket nei/ikke svart. Antall ukjente er ifølge OT-kordinatorernes tall 156. Hva avviket mellom Inntakskontorets og OT-ledernes tall skyldes, har det ikke lyktes oss å få klarhet i.

**** Inntakskontoret de som antar at de som i utlandet

Frafall

Utover de 2 prosentene som er i OTs målgruppe ved skolestart, vil en del komme til i løpet av skoleåret ved at de slutter skolen eller slutter i eller mister den jobben de hadde. For alle prosjektfylkene samlet utgjorde frafallet om lag tre prosent av rettselevne fram til 1.3.1995. Frafaller var størst i Oslo og Troms, og lavest i Møre og Romsdal.

Vi har månedlige tall for alle fylkene, med unntak for Hordaland, fram til 1.3.1995. Det har vært et relativt jevnt frafall fra måned til måned, med unntak for oktober og januar (jf. tabell 2.2). Selv om en har et noe høyere frafall i januar enn i desember, fikk en ikke det hoppet i antall frafall på nyåret som enkelte forventet etter at elevene fikk karakterer for første termin (jf. blant annet VG 17.1.1995).

Tabell 2.2 *Frafallstidspunkt i de ulike prosjektfylkene for skoleåret 1994/95, fram til 1.mars 1995. Antall som har sluttet i videregående skole i de syv prosjektfylkene*

	Samlet per 1.3.1995	8.94	9.94	10.94	11.9	12.9	1.95	2.95	Samlet frafall per mai 1995 *
Akershus	152 (2,9)	-	-	-	-	-	-	-	302 (5,7)
Aust-Agder	46 (3,2)	9	12	4	8	7	4	2	66 (4,7)
Buskerud	-863,1	6	15	14	18	7	13	13	-
Hordaland	109 (2,0)	-	-	-	-	-	-	-	-
Møre og Romsdal	44 (1,3)	4	3	5	6	6	13	7	88 (2,7)
Oslo	139 (3,9)	6	20	33	18	25	22	15	-
Troms	77 (4,1)	4	3	14	8	10	29	10	111 (6,0)
Prosjektfylken samlet	653 (2,8)	29	53	70	58	55	81	47	-

* Frafall for Akershus er per 31.3.1995, for Troms per 16.5.1995, for Aust-Agder per mai og for Møre og Romsdal per 20.5.1995.

Tall fra prosjektfylkene for frafall etter 1. mars tyder på en viss økning i antall elever som slutter skolen (jf. tabell 2.2). Opplysninger fra enkelte av prosjektfylkene for mars, april og deler av mai viser et hopp i frafall mot slutten av året. Dette gjelder blant annet Troms, Akershus, Møre og Romsdal, og til dels Aust-Agder. Vi har ikke fått ajourførte tall fra de øvrige fylkene (Hordaland, Oslo og Buskerud).

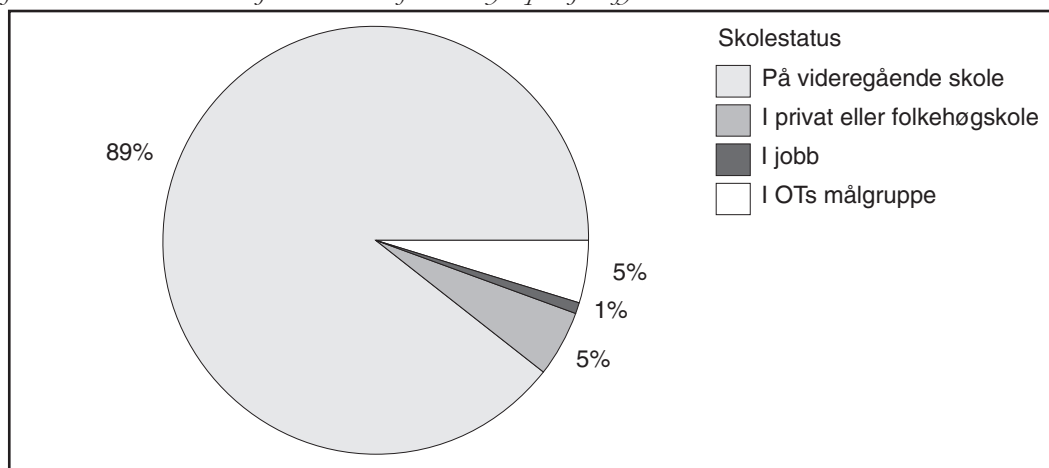
Frafallstall fra Troms tyder på at andelen som slutter skolen har økt fra 4,1 prosent (per 1. mars) til om lag 6 prosent (per 16. mai). I Møre og Romsdal har det vært en økning fra 1,3 prosent (per 1. mars) til om lag 2,7 prosent (per 20. mai). I Akershus fordoblet frafallstallene seg i løpet av mars måned, slik at andelen frafall utgjorde nærmere 6 prosent per 31.3.1995.

Hvis denne veksten i frafall mot slutten av året viser seg å være gjennomgående for alle fylker, innebærer det en relativt kraftig økning i OTs målgruppe.

2.1.2 Målgruppas størrelse og sammensetning

Som figur 2.1 viser, utgjør oppfølgingstjenestens målgruppe samlet i de syv prosjektfylkene noe i overkant av 5 prosent av rettskullet, når vi regner med frafallet fram til 1.3.1995 (jf. figur 2.1). Forutsetter vi samme vekst i frafall i alle prosjektfylkene de resterende månedene av skoleåret som i Troms, Akershus, Møre og Romsdal og Aust-Agder, vil målgruppa utgjøre rundt 7 prosent av ungdom med rett i skoleåret 1994/95.

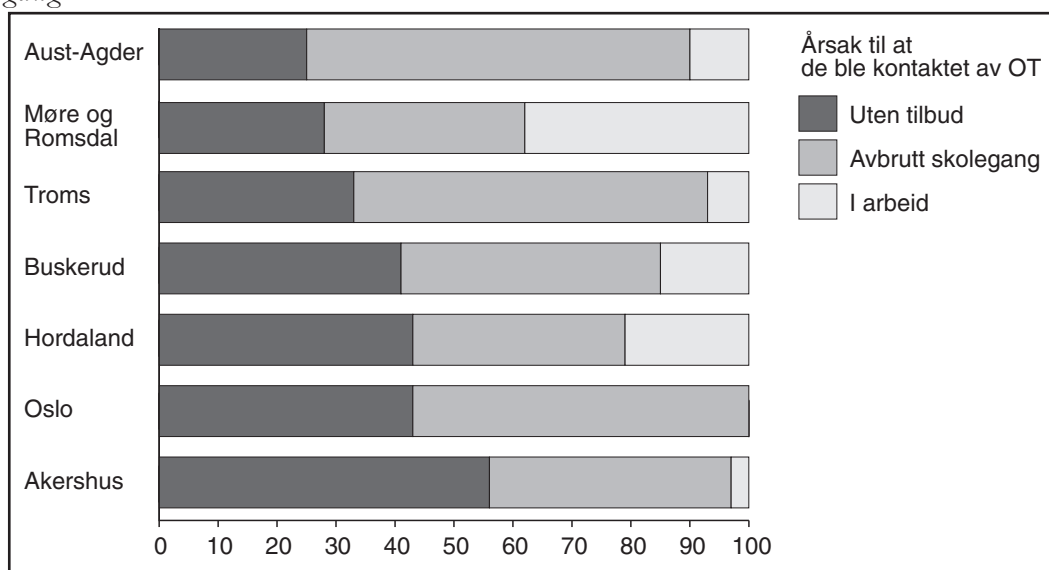
Figur 2.1 Fordelingen av rettselever etter skole- og arbeidsstatus skoleåret 1994/95. Frafall fram til 1.3.1995. Gjennomsnitt for de syv prosjektfylkene

Målgruppaas størrelse varierer noe fylkene imellom (jf. figur 2.2). Flest i målgruppa er det i Oslo og Buskerud, henholdsvis 6,9 og 6 prosent av rettselevne, og færrest i Møre og Romsdal, hvor 2,9 prosent av rettskullet stod uten arbeid og skoleplass per 1.3.1995. Noe av forskjellen kan ha sammenheng med rutineene for registrering av frafall. Dette vil vi komme tilbake til i avsnitt 2.1.3.

Ser vi på hvordan målgruppa fordeler seg etter aktivitet når OT tok kontakt første gang, finner vi relativt store variasjoner mellom prosjektfylkene (jf. figur 2.2).

Figur 2.2 Målgruppa i de syv prosjektfylkene fordelt etter status når OT tok kontakt første gang

I de fleste fylker synes hoveddelen av målgruppa å bestå av ungdommer som har sluttet skolen, med unntak for Hordaland. Denne tendensen vil trolig forsterke seg ved utgangen av skoleåret, gitt de reallt høye frafallstallene for mars, april og mai.

Dette setter det drop-out-forebyggende arbeidet i fokus. Er det for eksempel individuelle og sosiale trekk ved den enkelte ungdom som er avgjørende for ungdommens beslutning om å slutte, eller er det dagens videregående skolesystem som bidrar til å marginalisere ungdommene? Dette er en av de problemstillingene vi tar sikte på å belyse ved hjelp av spørreundersøkelsen som starter opp i høst.

At hovedandelen av målgruppa består av ungdom som har sluttet skolen andre skolehalvår, har også betydning for hvilke tilbud som behøves. Tilgjengelig opplærings- og/

eller arbeidstilbud bør være så fleksible at de kan ta imot ungdommer til meningsfylte aktiviteter hele skoleåret, selv om ungdommene slutter skolen i mars/april.

2.1.3 Flere eller færre i målgruppa nå enn før reformen?

Ettersom vi ikke har noe tilfredsstillende datamateriale for situasjonen før reformen, er det vanskelig for oss å avgjøre om målgruppa er blitt større eller mindre som følge av Reform 94. Det har imidlertid vært foretatt enkeltundersøkelser i blant annet Hordaland i tillegg til kartleggingen i Prosjekt Oppfølgingstjeneste, som kan fungere som en referanser. Vi vil også sammenligne tallene med Statistisk sentralbyrås statistikk for den videregående skolen.

Evaluering av Prosjekt Oppfølgingstjeneste antyder at den totale målgruppa for OT (inkludert frafall) vil utgjøre om lag 10–15 prosent av alle 16- til 19-åringer, og flere 18- og 19-åringer enn 16- og 17-åringer (Sørli 1993). Det vil si at andelen 16-åringer i målgruppa vil utgjøre om lag 10 prosent av årskullet. Dette er noe høyere enn våre tall for den reelle målgruppa. Forklaringene kan være mange. Det kan skyldes at nærmere 100 prosent av rettselevne nå er sikret skoleplass, mens dette gjaldt langt færre før reformen.

Sørli's beregninger av målgruppa tok utgangspunkt i 16–19 åringer i skoleåret 1992/93. Tall fra Statistisk sentralbyrå viste at det bare var 4,7 prosent av ungdommene som gikk ut av grunnskolen i 1992 som stod uten et skoletilbud per 1. oktober samme år. Sammenlignet med våre tall er det dermed 2 prosent flere 16-åringer som er innenfor skolesystemet ved skolestart i dag enn i 1992. Endringene i inntaksreglene forklarer trolig deler av forskjellen. Resten av målgruppa i 1992, i overkant av 5 prosent, må ha kommet til i løpet av skoleåret ved at de har sluttet skolen.

Våre frafallstall for skoleåret 1994/95 kan også tyde på et frafall på årsbasis på mellom 4 og 5 prosent, når vi tar hensyn til den relativt sterke økningen i frafall i over halvparten av prosjektfylkene mot slutten av skoleåret. Vi har imidlertid ikke direkte sammenlignbart tallmateriale tilgjengelig for alle prosjektfylkene, som gjør det mulig å vite om frafallet er tilnærmet det samme i år som før reformen.

Uoffisielle frafallstall for 16-åringene i Troms fylke fra skoleåret 1993/94 tyder riktignok på at frafallet i dette fylket er noe høyere i år enn før reformen. Tallene er imidlertid beregnet på noe ulik måte før og etter reformen. Frafall i august og september ble for eksempel ikke telt med i skoleåret 1993/94. Rutinene for registrering av frafall er også endret og betydelig innskjerpet dette skoleåret. Noe av veksten kan dermed skyldes bedre registreringsrutiner.

En fersk utvalgsundersøkelse fra Hordaland viser, på sin side, at drop-out blant ungdomskullet som gikk ut av grunnskolen i 1993 (grunnkurs i 1993/94) utgjorde hele 10,4 prosent. Frafall var størst blant elever på yrkesfaglige linjer (Helland og Bjørkheim 1995). De fant også store variasjoner mellom skolene. Våre tall fra Hordaland viser derimot et frafall på under 2 prosent fram til 1. mars 1995. En del av forklaringen kan, ifølge Hordaland, skyldes mangelfulle registreringsrutiner, men det er likevel overraskende store forskjeller.

Offisielle tall for frafall fra videregående skole er svært avhengig av rapporteringsrutinene ved de ulike videregående skolene. Per i dag har de fleste OT-systemene felles registreringsrutiner med inntakskontorene. Skolene er pliktige til å melde fra fortløpende om frafall til fylkeskommunenes inntakskontorer⁸ med kopi til OT.

⁸ I Troms fylke har en månedlige rapporteringer.

Deler av økningen i drop-out settes også i sammenheng med mer spesielle forhold som slår ut i enkeltfylker knyttet til for eksempel låne- og stipendieordninger, regler for bruk av rett og lignende. I Troms forklares for eksempel veksten i frafall etter første april med lånekassens bestemmelser om lån og stipend. Elever som slutter før 1.4. får sitt stipend omgjort til lån, mens elever som slutter etter denne datoen beholder det som stipend. I Akershus kopler en derimot den relativt sterke økningen i frafall i mars til fylkets bestemmelse om at ungdom som slutter før 15. mars, ikke vil ha brukt av retten sin i forhold til videregående opplæring.⁹ Akershus har fastsatt en annen frist for eventuell tap av rett enn retningslinjene fra departementet gitt i Rundskriv F-4-95. Ungdom i Akershus som sluttet før 15.3. ble vurdert å bruke av venteåret.

Tallene for frafall avhenger også av de videregående skolenes oppfølging av rutine, og hva som gjøres for å holde på elevene. Signaler vi har fått fra enkeltfylker kan tyde på at videregående skole i større grad enn tidligere forsøker å holde på rettslevende, og har pålegg om dette fra fylkeskommunalt hold. Dette gjelder selv om elevene tydelig har problemer med å henge med faglig og har relativt stort fravær, slik at de vil stryke i ett eller flere fag eller ikke få karakterer. Om andelen elever med strykkarakterer eller manglende karakterer i ett eller flere fag er større nå enn tidligere vil vi først få oversikt over ved skoleårets slutt. Uansett er det betenkelig hvis elever beholdes innenfor det videregående skolesystemet som en form for oppbevaring uten spesiell tilrettelegging eller oppfølging. De bruker tross alt av retten sin. Hvor uheldig det er, avhenger av om og hvordan den videregående skole forholder seg til disse elevgruppene, om de forsøker å tilrettelegge tilbud, lage individuelle læreplaner e.l., eller om elevene «bare går der».

Forsøksvise forklaringer på frafall

Frafall og faren for økt frafall har kanskje vært ett av de mest debatterte temaene i tilknytning til Reform 94. Flere har hevdet at den økte teoretiseringen av yrkesfagene vil føre til økt strykprosent og dermed mulighet for store frafall (blant annet VG 17.1.1995). Begrunnelsen har vært at skolelei ungdom heller enn mer teori og allmennfag, vil ha praksis. Vi har per i dag ikke oversikt over strykprosenten i prosjektfylkene første termin eller oversikt over hvor mange som ikke får karakterer på grunn av frafall, og kan derfor ikke si noe klart om sammenhengen mellom skoleproblemer (stryk og fravær) og frafall.

I spørreundersøkelsen rettet mot ungdommer som hadde vært i kontakt med OT i de syv prosjektfylkene, inngikk det imidlertid en del spørsmål om årsakene til at ungdommen sluttet skolen i løpet av skoleåret. Ungdommene ble også spurt om eventuelle faglige og andre problemer knyttet til skolesituasjonen.

Før vi presenterer data, vil vi minne om at svarprosenten var svært lav, om lag 40 prosent (jf. kapittel 1 og vedlegg 4). Dataene er derfor ikke representative i statistisk forstand, men gir likevel et bilde av en del av problemkomplekset og antyder hvilke forklaringer som kan være relevante.

Hele syv av ti av elevene som svarte på spørreskjemaet som hadde sluttet skolen, sa at de syntes enkelte fag var for vanskelige. Dette gjaldt i første rekke matematikk. De relaterte sine vanskeligheter i første rekke til sitt eget manglende grunnlag fra grunnskolen. Dette gjaldt en halvparten. En tredjedel la vekt på at undervisningen var for

⁹ Jf. Rundskriv nr. 8/95 fra Akershus fylkeskommune hvor det heter: «For skoleåret 1995/96 vil elever som slutter i utgangspunktet bli vurdert ut fra den dato som står nevnt i rundskrivets punkt 1, dvs. 1.oktober. For inneværende skoleår vil vi på grunn av den sene avklaringen praktisere forbruk av retten på følgende lempelige måte: Elever som slutter 15. mars 1995 eller senere i inneværende skoleår, anses å ha brukt ett år av retten til videregående opplæring. Elever som har sluttet tidligere i skoleåret anses å ha brukt av venteåret.»

vanskelig, en tredjedel sa de fikk for lite hjelp av læreren, en femtedel syntes lærebøkene var for vanskelige, mens 40 prosent konkluderte med fagene bare var vanskelige. Ser vi på strykprosenten, viser det seg at mellom 60 og 70 prosent av dem som sluttet skolen etter jul, og dermed hadde fått karakterer første termin, hadde strøket i ett eller flere fag. (jf. tabeller i vedlegg 2).

På spørsmål om hovedårsaken til at de hadde sluttet skolen, la imidlertid de færreste vekt på faglige problemer. Bare en femtedel oppga at de sluttet fordi de hadde faglige problemer, det vil si at de syntes enkelte fag var for vanskelige, at de fikk strykkarakterer eller for dårlige karakterer. De viktigste begrunnelsene var at de ikke orket mer skole, at de mistrivdes på skolen eller ville ha et hvileår. Dette gjald to av tre ungdommer. For en sjettedel av elevene skyldtes avbruddet sykdom eller depresjon. En syvendel oppga også at de hadde valgt feil grunnkurs eller skole. Andre begrunnelser som ble nevnt, om enn av et fåtall elever, var ønsket om jobb, vold på skolen, rusproblemer, stort fravær og utvisning (jf. tabell i vedlegg 2).

Det å mistrives, være skolelei eller ønske et hvileår har ofte bakgrunn i andre forhold. Vi spurte derfor om hovedårsakene til at de ikke trivdes på skolen. En fjerdedel sa de hadde valgt feil linje, 40 prosent at de kjedet seg på skolen eller var skolelei, 20 prosent at de mislikte lærerne, 15 prosent at de ble mobba av medelever, 7 prosent la vekt på at de ikke kjente noen på skolen eller i klassen fra før, 5 prosent at det var problematisk å bo borte og ha lang skolevei og 7 prosent sa de mistrivdes på grunn av sykdom, depresjon eller personlige problemer. Selv til disse svarene kan en imidlertid spørre hva som ligger bak når 40 prosent sier de mistrives fordi de kjeder seg eller er skoleleie. Dette kan selvfølgelig være en slags omskrivning av faglige problemer.

Uansett, så lenge vi ikke har oversikt over det totale antall elever som fikk strykkarakter første termin og hvor mange av disse som valgte å slutte, kan vi ikke si noe sikkert om sammenhengen mellom faglige problemer og frafall. Våre tall indikerer likevel at faglige problemer ikke nødvendigvis er hovedårsaken til at enkelte velger å slutte.

2.2 Hvilke ungdomsgrupper er i kontakt med OT?

Et bilde av den sosiale og kulturelle bakgrunnen til OTs målgruppe er viktig for å kunne forstå hvorfor de velger å stå utenfor eller faller utenfor det etablerte utdanningssystemet. En forståelse av deres bakgrunn og nettverk er også vesentlig ved vurdering av hva som er gode arbeidsmetoder i forhold til ungdommen og ved etablering og utvikling av egnede tilbud.

Vi har i denne omgang begrenset data om ungdommene i målgruppa. I pilotundersøkelsen forsøkte vi å kartlegge blant annet foreldres utdanningsnivå og ungdommenes familie- og bosituasjon, samt ungdommenes egne ønsker og behov i forhold til yrke og utdanning. Da svarprosenten er lav har det imidlertid begrenset verdi å referere dette her. Vi gjengir likevel noe av tallmaterialet i kapittel 4 og i vedlegg 2.

Gjennom en større kartlegging som starter opp i høst vil vi følge et utvalg av målgruppa og et utvalg ordinære elever over en treårsperiode. Med bakgrunn i dette datamaterialet vil vi kunne si noe mer om målgruppas bakgrunn og livssituasjon.

Deler av dette datamaterialet vil presenteres i en egen rapport som planlegges utgitt senhøsten 1996.

Ved hjelp av oversiktsdata fra OT-lederne er det likevel mulig å gi en oversikt over blant annet kjønnsfordelingen i målgruppa og andelen fremmedspråklige i enkeltfylker. Vi vil

også gjengi OT-koordinatorenes vurdering av målgruppas hjelpebehov. Gjennom spørreundersøkelsen rettet mot OT-koordinatorene, ba vi dem anslå hvor mange av ungdommene som hadde henholdsvis små, middels og store hjelpebehov.

2.2.1 Fordeling etter kjønn

Vi har bare fått tall over kjønnsfordelingen blant rettselevne og målgruppa i Aust-Agder, Buskerud, Møre og Romsdal, Troms og Akershus. Tall fra disse fylkene viser et ikke helt entydig bilde. I Aust-Agder og Buskerud er andelen jenter i målgruppa større enn andelen gutter. I Troms og Møre og Romsdal er det en noe høyere andel gutter som har «falt utenfor» enn jenter (jf. tabeller i vedlegg 1).

Ser vi på de absolutte tallene, er det tallmessig flest gutter i Møre og Romsdal og Troms, mens det er om lag like mange gutter som jenter i OTs målgruppe i Aust-Agder og Buskerud.

Ser vi nærmere på årsakene til at ungdommene står utenfor skole- og arbeidsliv, er det samlet sett like mange gutter som jenter som står helt uten et skoletilbud ved skolestart. Det er imidlertid et noe høyere frafall blant guttene enn blant jentene i de fem fylkene hvor vi har tall.

Kjønnsfordelingen i målgruppa er viktig i forhold til planlegging av tilbudsstrukturen for målgruppa. Av erfaring vet vi at jenter gjerne velger skoletilbud innenfor helse- og sosialfag, mens guttene som oftest søker seg til mer tekniske/mekaniske fag. Dimensjoneringen av faste tilrettelagte tilbud til målgruppa bør derfor planlegges med dette for øyet. På samme måte vil kjønnssammensetningen ha betydning når det gjelder type arbeids- og praksisplasser som tilbys målgruppa. Jenter vil trolig etterspørre tilbud innen for eksempel offentlig helsevesen, barnehager og servicenæringer, mens gutter kanskje heller vil jobbe på for eksempel verksteder eller i industrien i privat sektor. De tradisjonelle valgene bekreftes også av resultatene fra vår spørreundersøkelse blant ungdommer i oppfølgingstjenesten (jf. kapittel 4 og vedlegg 2).

2.2.2 Andelen fremmedspråklige

For OT kan en stor andel ungdommer med innvandrerbakgrunn i målgruppa bety at de må forholde seg til et noe annet problemkompleks og litt andre behov enn hos målgruppa generelt. Dette innebærer gjerne behov for en litt annen kompetanse eller en viss tilleggskompetanse hos oppfølgingstjenesten enn hva som tradisjonelt fordres. En større andel innvandrere i målgruppa vil også kunne bety at en har behov for enkelte spesialtilbud i tillegg til de tradisjonelle. I våre prosjektfylker vil dette være en utfordring for spesielt Oslo, men også for Buskerud og Akershus.

Det har vært antatt at ungdommer med innvandrerbakgrunn vil ha større sjanse for å falle utenfor skole og arbeidsliv enn ungdommer med norsk bakgrunn. Dette gjelder både førstegenerasjons- og annengenerasjons innvandrere. Tall fra før reformen viser også at andelen som fortsatte i utdanning etter niårig grunnskole var langt lavere blant ungdom med innvandrerbakgrunn enn blant ungdom med norsk bakgrunn, selv om det var store variasjoner mellom innvandrergruppene avhengig av morsmål og foreldres/eget fødeland (Lødding 1994). Med innvandrerbakgrunn vil vi i utgangspunktet mene både første- og annengenerasjons innvandrere. I de fleste tilfeller vil imidlertid tilgjengelig statistikk ta utgangspunkt i morsmål. Vi vil gjøre rede for hvilke definisjoner som ligger til grunn for de ulike tallene som oppgis her.

Vi har per i dag et svært mangelfullt tallmateriale for andelen rettselever og andelen i målgruppa med innvandrerbakgrunn. Dette skyldes blant annet at prosjektfylkene i dag ikke registrerer elevenes morsmål, foreldres fødeland eller eget fødeland.

Tall fra Statistisk sentralbyrå over andelen fremmedspråklige blant 9.klassingene 1. september 1993 viser at andelen fremmedspråklige blant rettselevskullet trolig er svært lite i de fleste prosjektfylkene med unntak for Oslo, Akershus og Buskerud (jf. tabell 2.3).

Tabell 2.3 Antall og andel 9.klassinger med fremmedspråklig bakgrunn per 1. september 1993

	Antall 9.klassinger	Antall fremmedspråklige	Andel fremmedspråklige
Akershus	5 209	224	4,3
Aust-Agder	1 398	16	1,1
Buskerud	2 637	123	4,7
Hordaland	5 371	117	2,2
Møre og Romsdal	3 260	39	1,2
Oslo	3 697	806	21,8
Troms	1844	10	0,5
Samlet	23 416	1 335	5,7

Kilde: SSB statistikk for grunnskolen 1. september 1993. Tall hentet fra tabell 4 og tabell 8.

Vi har fått tallmateriale fra Buskerud og Oslo. Her synes det å være en relativt høy andel fremmedspråklige ungdommer i målgruppa. I Oslo utgjør ungdom med innvandrerbakgrunn, ifølge tall fra OT-lederen, om lag en fjerdedel av den reelle målgruppa, mens 20 prosent av målgruppa i Buskerud ble definert som fremmedspråklige. Disse fylkene har imidlertid talt opp fremmedspråklige ungdommer noe forskjellig.

I Oslo har OT talt opp alle ungdommer i målgruppa med et utenlandsk etternavn og fornavn, da en ikke hadde kjennskap til elevenes morsmål. Andelen fremmedspråklige blant rettselevene i Oslo er imidlertid beregnet på bakgrunn av morsmål. Dette kan være noe av forklaringen på at andelen fremmedspråklige i målgruppa ikke synes å være noe særlig høyere enn andelen fremmedspråklige blant rettselevene. Det er rimelig å tro at andelen fremmedspråklige kan ha blitt noe undervurdert ved å se bare på navn.

OT i Buskerud har sortert ut elever med fremmedspråklig bakgrunn (dvs. annet morsmål). Her har de imidlertid ikke tall for antall rettselever med annet morsmål. Tar vi utgangspunkt i Statistisk sentralbyrås tall over andelen fremmedspråklige blant 9.klassingene i Buskerud fylke per 1. september 1993 og sammenligner dem med andelen fremmedspråklige i målgruppa, er sannsynligheten for å bli en del av målgruppa litt over fire ganger større for fremmedspråklige enn for ungdom med norsk bakgrunn.

Tall fra Oslo kan også tyde på at andelen ikke-søkere (til fylkeskommunal videregående skole) er langt høyere blant rettselever med fremmedspråklige navn enn blant ungdom med norsk bakgrunn. Frafallet er også noe høyere blant dem med fremmedspråklige navn. Det er derimot flere som takker ja til tilbudet de har fått eller som faktisk møter opp til det tilbudet de har akseptert blant disse ungdommene enn blant norsk ungdom. Det er også trolig langt flere ungdommer med utenlandskklingende navn som oppholder seg i utlandet. I Buskerud er det relativt mange blant fremmedspråklige som ikke søker, takker nei eller ikke møter til skolestart, selv om de ikke har et tilbud om skole eller arbeid utenfor den fylkeskommunale videregående skolen.

OT-ledernes og OT-koordinatorenes egne erfaringer i Buskerud tyder også på en overvekt av fremmedspråklige i målgruppa. I Årsmeldingen for oppfølgingstjenesten i Buskerud for 1994 står det for eksempel: «Drammensregionen har mange fremmedspråklige. Vi finner blant annet en av landets eldste og mest typiske arbeidsimmigrasjonsgrupper av tyrkisk opprinnelse med flergenerasjonsproblematikk knyttet til seg. Det tyder

på at det er en tendens til underforbruk av skolerett i gruppa og det er tendenser til overrepresentasjon blant skoleavbrytere.»

2.2.3 Ungdommenes hjelpebehov

Målgruppas hjelpebehov ble av OT-lederne i prosjektfylkene ved begynnelsen av skoleåret antatt å være svært sammensatt (Bogen 1994). Vi har ønsket å undersøke dette litt nærmere og har bedt OT-koordinatorerne i de syv prosjektfylkene anslå hvor mange av ungdommene i målgruppa som har henholdsvis stort, middels og lite hjelpebehov (for definisjon, se spørreskjema i vedlegg 6).

For å kunne sammenligne med målgruppas behov før reformen, har vi benyttet samme inndeling og definisjon som i Prosjekt Oppfølgingstjeneste.

At *hjelpebehovet er lite*, vil si at ungdom bare trenger en samtale med OT-veileder, og at de kan sluses rett inn i ordinær skole- eller arbeidsplass uten spesiell tilrettelegging eller støttetiltak. Det omfatter også ungdom som allerede er beskjeftiget, men at denne beskjeftigelsen enten er kortvarig, ustabil eller at ungdommen har gitt signaler om at han/hun var i ferd med å falle ut av tilbudet. Det vil si ungdommer som kan trenge OTs hjelp på sikt.

Middels hjelpebehov vil si at ungdom har behov for mer enn en veiledningssamtale og/eller behov for mer omfattende innsats fra OT-medarbeideren, fordi de har skolefaglige problemer av et slikt omfang at karaktergrunnlaget er for svakt til å mestre ordinært undervisningsopplegg innen den utdanningen de ønsker, eller som har middels omfattende problemer som: midlertidige problemer med sykdom, psykiske problemer eller lediggang i kortere perioder.

Stort hjelpebehov vil si ungdom som enten har en kombinasjon av skolefaglige, psykiske og sosiale problemer, eller spesielt store problemer på ett av disse områdene, og som dermed har behov for omfattende hjelp fra flere etater samtidig, eller har behov for spesielt individuelt tilrettelagte tilbud.

Tallene som gjengis i tabell 2.4 bygger på OT-koordinatorernes egne anslag. Vi kan ikke forvente at OT-koordinatorernes vurdering vil være ensartede, da de har ulik kompetanse til å vurdere hjelpebehovet, gitt blant annet ulik utdanningsbakgrunn og erfaring. Deler av forskjellen mellom fylkene kan tilskrives slike forskjeller og ikke reelle forskjeller i målgruppa.

Ut fra OT-koordinatorernes anslag er andelene av målgruppa med henholdsvis stort, middels og lite hjelpebehov relativt jevnstore. Det vurderes likevel å være noen flere med lite enn stort hjelpebehov.

Sammenligner vi med hjelpebehovet blant ungdom uten arbeid og skoleplass før reformen, slik det framkommer i Prosjekt Oppfølgingstjeneste, kan tallene tyde på at målgruppa i dag består av ungdommer med mer omfattende problemer enn tidligere. Tallmaterialet fra Prosjekt Oppfølgingstjeneste viste imidlertid store variasjoner imellom fylkene. I Finnmark, Sør-Trøndelag og Oppland ble det oppgitt at gruppa med små hjelpebehov utgjorde den største andelen, i Rogaland og Aust-Agder mente en at det var flest med middels hjelpebehov, mens Akershus (region Nannestad) mente å ha dekning for å hevde at de fleste av ungdommene som OT var i kontakt med, hadde store hjelpebehov. Som det står i sluttrapporten til Prosjekt Oppfølgingstjeneste: «Det er vanskelig å fastslå om disse tendensene gir et dekkende bilde at den faktiske situasjonen, er tilfeldig, eller om de mer er et utslag av variasjon i prosjektfylkenes eller skjemautfyllernes «problemtoleranse» (variasjoner i når noe defineres som et problem).» (Sørli 1994:145)

Også blant våre syv prosjektfylker er det store variasjoner. I Møre og Romsdal, Oslo, Troms og Aust-Agder vurderes det å være flest med lite hjelpebehov, i Buskerud og

Tabell 2.4 Andelen med henholdsvis store, middels eller små hjelpebehov blant OTs målgruppe. Tallene bygger på OT-koordinatorenes egne anslag for målgruppa. Prosentandel

	Stort hjelpebehov	Middels hjelpebehov	Lite hjelpebeho	Antall og andel OT-koordinatører som svarte på spørsmålet
Akershus	37	34	29	2 (50 %)
Aust-Agder	39	12	48	4 (67 %)
Buskerud	35	48	17	3 (50 %)
Hordaland	34	42	25	6 (67 %)
Møre og Romsdal	24	32	44	6 (46 %)
Oslo	15	35	50	2 (67 %)
Troms	21	33	47	4 (100 %)
Gjennomsnitt for prosjektfylkene	27	35	38	27 (59 %)

Hordaland viser anslagene flest med middels hjelpebehov, mens en i Akershus, i likhet med i PO, antar at ungdomsgruppa med store og sammensatte problemer er størst.

Da to av våre prosjektfylker inngikk i PO, har vi mulighet til å foreta nærmere sammenligninger for disse prosjektfylkene, Aust-Agder og Akershus. Det anslås i dag at 39 prosent av målgruppa i Aust-Agder har såkalt stort hjelpebehov, at 12 prosent har middels hjelpebehov og 48 prosent har små hjelpebehov. I PO ble fordelingen anslått å være 15–20 prosent med stort hjelpebehov, 50–60 prosent med middels hjelpebehov og 25–30 prosent med små hjelpebehov. Koordinatorenes vurderinger innebærer med andre ord at målgruppa i Aust-Agder har et noe større hjelpebehov i dag enn tidligere.

I Akershus hadde en i PO bare tall for Nannestad i Akershus. Her ble andelen med stort hjelpebehov anslått til 43 prosent, andelen med middels hjelpebehov til 33 prosent og andelen med små hjelpebehov til 23 prosent. Dette var for øvrig det eneste distriktet hvor en anslå at det var flest i målgruppa med stort hjelpebehov i skoleåret 1992/93. Våre tall for region øvre østre Romerike i dag, som i tillegg til Nannestad omfatter kommunene Hurdal, Eidsvoll, Nes, Gjerdrum, Ullensaker, Gjerdrum, Aurskog-Høland og Sørumsund, anslår andelen i målgruppa med stort hjelpebehov til 28 prosent, andelen med middels hjelpebehov til 37 prosent og andelen med små hjelpebehov til 33 prosent. En antar med andre ord at andelen med stort hjelpebehov er langt lavere i dag enn før reformen.

I Aust-Agder og Akershus er det imidlertid ikke de samme personene som vurderte hjelpebehovet i skoleåret 1992/93, som to år etter, i skoleåret 1994/95. Noe av forskjellene kan ligge her.

Hva vi samlet sett kan konkludere ut fra dette er uklart, selv om gjennomsnittstallene for PO sammenlignet med gjennomsnittstallene for prosjektfylkene i dag kan tyde på at andelen med stort hjelpebehov har økt noe i forhold til før reformen.

Det forhold at målgruppa i dag omfatter langt færre enn tidligere, styrker også antagelsen om at den er noe annerledes sammensatt. Det er rimelig å tro at flere av ungdommene med såkalte små hjelpebehov i dag har funnet seg en plass innefor det videregående skolesystemet, ettersom alle som slutter 9. klasse nå har rett til å komme inn på et grunnkurs, og at inntaksreglene er endret slik at ungdom som ønsker skoleplass, men tidligere ikke kom inn, i dag er sikret plass.

Tallmaterialet viser imidlertid med all tydelighet at hvem som foretar vurderingene, har svært stor innvirkning på hvordan målgruppa samlet sett vurderes. Her vil trolig oppfølgingstjenestens etatstilknnytning og faglig tilknnytning ha betydning, for eksempel om tjenesten er tilknyttet PPT eller rådgivertjenesten i videregående skole. Personer tilknyttet PPT har også en annen faglig bakgrunn enn dem som er ansatt i den videregående skolen. Flere av OT-koordinatorene i Akershus har for eksempel sosialarbeiderbakgrunn, mens flertallet av OT-koordinatorene i Møre og Romsdal har allmennlærer og/eller faglærerbakgrunn. Det er rimelig å tro at de førstnevnte yrkesgruppene vil ha en mer klientorientert tilnærming enn de sistnevnte. En nærmere studie av forholdet mellom organisering, fagtilknnytning, rekruttering og utforming av tjenesten og dens arbeidsmetoder både i forhold til ungdommene og i forhold til andre etater, vil være en viktig problemstilling å følge opp.

2.3 Oppfølgingstjenestens oversikt over målgruppa

Oppfølgingstjenesten er pålagt til enhver tid å ha oversikt over alle ungdommer i fylket blant rettselevne som står utenfor skole og arbeidsliv.¹⁰

For at OT skal kunne ha en slik oversikt, er de helt avhengige av at det utvikles gode registrerings- og meldesystemer på fylkeskommunalt hold som gjør det mulig på en rask og effektiv måte og skille ut de ungdommene som står uten et skoletilbud ved skolestart, og raskt få tak i dem som har falt ut av den videregående skolen. En del av disse metodene er beskrevet nærmere i forrige delrapport (Bogen 1994). De fylkeskommunale inntakskontorene står sentralt i dette arbeidet.

2.3.1 Oversikt over målgruppa ved skolestart

Med sin oversikt over søkningen og inntaket til videregående skole blant avgangselevne fra grunnskolen, kan inntakskontoret relativt tidlig skille ut dem som står utenfor den fylkeskommunale videregående skolen i hjemfylket.

I tråd med forskriften for oppfølgingstjenesten skal imidlertid målgruppa bare omfatte dem som ikke er under opplæring eller i varig arbeid. Det vil si at de som går på videregående skole i annet fylke, elever i private videregående skoler, elever i statlige videregående skoler, elever i spesialpedagogiske kompetansesentra og elever i folkehøgskole også må sorteres ut (jf. Rundskriv F-25-94 og Rundskriv F-42-95).

Inntakskontorene har til nå ikke vært i stand til å skille ut disse gruppene i år. Det vil si at oppfølgingstjenesten har fått oversiktslister fra inntakskontorene som inkluderer mange med tilfredsstillende skoletilbud utenfor det fylkeskommunale videregående skolesystemet. OT har dermed måttet bruke en god del ressurser på å spore opp ungdommer som egentlig ikke tilhører målgruppa. Som vi så i tabell 2.1 var det langt over halvparten av dem som stod utenfor den fylkeskommunale videregående skolen som faktisk hadde enten skoleplass eller arbeid.

2.3.2 Meldinger om frafall

Det er også viktig at fylkeskommunen får melding om elever som avbryter skolegangen og lærlinger som avbryter læreforholdet på et tidligst mulig stadium, slik at oppfølgingstjenesten kan ha en ajourført oversikt over dem som har rett til veiledning og hjelp fra tjenesten.

¹⁰ § 2 og § 3 i Rundskriv F-25-94. Forskrift for fylkeskommunal oppfølgingstjeneste.

For at dette skal være mulig, må fylkeskommunen, som det står i Rundskriv F-42-95: «få melding om elever i fylkeskommunale videregående skoler i elevenes hjemfylke, gjesteelever i fylkeskommunale videregående skoler, elever i private videregående skoler, elever i statlige videregående skoler, elever i statlige spesialpedagogiske kompetansesentra og elever i folkehøgskoler, når de ikke tar imot skoleplass, ikke møter første skoledag, avbryter skolegangen i løpet av skoleåret, herunder som følge av bortvisning med hjemmel i lov om videregående opplæring § 16, eller på annen måte avslutter et planlagt opplæringsløp før tiden.»

Datatilsynet har gitt tillatelse til at disse opplysningene kan utleveres fra skolenes elevregistre til skoleadministrasjonen i den enkeltes hjemfylke.¹¹

I alle prosjektfylkene er det på fylkeskommunalt hold utviklet meldingsrutiner for å sikre at det raskt kan meldes fra om frafall. Disse meldingsrutinene pålegger de videregående skolene å melde fra fortløpende om frafall til de fylkeskommunale inntakskontorene med kopi til oppfølgingstjenesten. Erfaringer fra de ulike prosjektfylkene tyder imidlertid på at disse rutinene ikke alltid fungerer som forutsatt, og at det ved enkelte videregående skoler er svært mangelfull oppfølging av rutinene. Enkelte skoler glemmer å sende kopi til OT, eller de sender til OT-koordinator, men ikke OT-leder, eller motsatt. Som vi var inne på tidligere, kan dette også være noe av forklaringen på de relativt lave offisielle frafallstallene.

2.4 Oppsummering

2.4.1 Målgruppas størrelse og sammensetning

Rett gir færre utenfor det fylkeskommunale videregående skolesystem

OTs målgruppe utgjorde om lag 5 prosent av ungdom med rett for skoleåret 1994/95, når vi tar med frafall fram til 1.3.1995. På årsbasis vil ungdom som har stått uten arbeid eller opplæring, ifølge anslag på bakgrunn av ajourførte frafallstall fra enkeltfylker, kunne utgjøre nærmere 7 prosent av rettsskullet.

Sammenlignet med oversiktstall for målgruppa fra Prosjekt Oppfølgingstjeneste (Sørli 1994), er det en langt mindre andel ungdommer i den reelle målgruppa i dag enn før reformen – om lag 3 prosentpoeng færre. Tallmaterialet tyder dermed på at det er færre ungdommer i dag som står helt uten arbeid eller opplæring i perioder av skoleåret. Den lovbestemte retten synes å sikre flere en plass innenfor det videregående skolesystemet. Dette betyr imidlertid ikke at flere fullfører grunnkurs og oppnår dokumentert kompetanse nå enn før Reform 94.

Det er for tidlig å slutte at de tok feil de som spådde en økning i antall elever med faglige problemer, som følge av teoretiseringen av yrkesfagene, selv om foreløpige frafallstall ikke indikerer økende problemer. Våre data om ungdommenes selvrapporterte grunner til frafall tyder heller ikke på at det er noen direkte sammenheng mellom frafall og faglige problemer (for eksempel stryk). Dessuten mangler vi data i dag om andelen av grunnkurselevne med rett som vil stryke eller ikke få karakterer i ett eller flere fag på grunn av fravær. Vi vet heller ikke hvor stor andel av dem med faglige problemer som faktisk slutter skolen. Først når disse tallene kommer ved skoleårets slutt, kan vi si

¹¹ Jf Rundskriv F-42-95 Fylkeskommunal oppfølgingstjeneste – melding om elever og lærlinger med lovfestet rett som avbryter opplæringen.

noe sikkert om andelen med skoleproblemer og andelen som ikke fullfører grunnkurset er større nå enn tidligere.

Sammensetningen av OTs målgruppe

Vi har per i dag begrensede data om bakgrunn og livssituasjon for de ungdommene som er i kontakt med OT, utover opplysninger fra enkeltfylker om kjønns sammensetningen og kulturell bakgrunn. Gjennomsnittstallene for disse fylkene viser et sammensatt bilde. Kjønns sammensetningene er svært ulik fylkene imellom. Det begrensede tallmaterialet tyder på at det er et noe høyere frafall blant guttene, og at det også er noen flere gutter enn jenter som står uten et tilbud ved skolestart.

Når det gjelder kulturell bakgrunn, er det tre av prosjektfylkene som skiller seg ut: Oslo, Akershus og Buskerud. Foreløpige anslag fra Buskerud kan også tyde på at det er relativt flere innvandrere i målgruppa enn ungdom med norsk bakgrunn, når vi tar utgangspunkt i morsmål. Tallmaterialet er imidlertid svært mangelfullt.

Anslag fra OT-koordinatorene tyder på at målgruppa er svært sammensatt hva hjelpebehov angår. Sammenligner vi med anslag over hjelpebehov i Prosjekt Oppfølgings-tjenesten før reformen (Sørli 1994), kan tallene tyde på at andelen i målgruppa med stort hjelpebehov har økt noe. Anslagene er høyst usikre, og må antas å være svært avhengig av OT-koordinatorenes faglige bakgrunn og etatstilhørighet.

Ser vi endringen i antatt hjelpebehov fra skoleåret 1992/93 til skoleåret 1994/95 i sammenheng med halveringen av målgruppas størrelse i samme periode, er den relative økningen av andelen ungdommer med store og sammensatte problemer ikke uventet. Med den lovfestede retten til videregående skole og endringene i inntaksreglene vil en stor del av ungdomspa med små hjelpebehov være kanalisert inn i det videregående skolesystemet. Mens det tidligere kunne være 15- og 16-åringer som søkte, men ikke fikk plass, skal det i prinsippet i dag ikke finnes ungdommer som ønsker å gå på videregående skole, men ikke får plass.

2.4.2 OTs oversikt over målgruppa

Bruk av begrepet målgruppe i tilgjengelig statistikk- og registreringssystemer

Slik målgruppa i utgangspunktet defineres i tilgjengelig statistikk om oppfølgings-tjenesten (LINDA), og slik den avgrenses av inntakskontoret før oppfølgings-tjenesten får oppfølgingsansvar, omfatter den alle som ikke har søkt, søkt, men takket nei eller latt være å møte til de fylkeskommunale videregående skolene, men som likevel går på skole. Den inkluderer med andre ord dem som går på folkehøgskole eller annet privat skole. I tillegg omfattes elever ved videregående skoler i andre fylker og elever som går på skole i utlandet eller har flyttet ut av landet. Ifølge våre tall utgjør disse en relativt stor andel av målgruppa i mange fylker. Inkludering av disse gruppene i statistikken kan dermed gi inntrykk av at målgruppa er langt større enn den i realiteten er.

Slik jeg vurderer det, blir en stor andel av disse gruppene meldt til OT i første omgang på grunn av mangler ved dagens registreringssystem ved inntakskontorene, hvor en ikke er i stand til å sortere ut dem av ikke-søkerne som har skoletilbud i andre fylker eller private skoletilbud. Gjennom et bedre meldesystem hvor elever som vil gå på folkehøgskole/privat skole registreres på et tidlig tidspunkt, vil disse kunne siles ut på et tidligere stadium. En bedre samkjøring av de ulike fylkenes inntakssystemer vil også forhindre at en OT bruker unødvendige ressurser på å kontakte ungdom med tilfredsstillende skoletilbud i annet fylke.

Ifølge vår oversikt er det bare Akershus som har etablert rutiner som gjør det mulig å kartlegge ikke-søkernes planer for neste skoleår (1995/96).

OT har begrenset totaloversikt over målgruppa

De dataoversiktene vi har fått fra prosjektfylkene tyder på at oppfølgingstjenesten i dag har begrenset totaloversikt over målgruppa, selv om oversikten og kunnskapet om målgruppa hos den enkelte OT-koordinator kan være relativt god. I flere av prosjektfylkene registreres verken kjønnsfordeling eller noen form for kulturell eller sosial bakgrunnsvariable.

Enkelte fylker har heller ikke oversikt over andelen elever som har fått tilbud gjennom OT, og hvilke tilbud dette dreier seg om. De kan heller ikke oppgi tall for antall ungdommer i målgruppa som faktisk er eller har vært på et tilbud i løpet av skoleåret, og hvilket tilbud disse benytter/har benyttet, selv om dette må anses som vesentlige faktorer å ha kjennskap til hvis dataregistreringen og statistikken skal kunne fungere som nyttige planleggingsverktøy.

Så lenge slike oversiktstall fra fylkene ikke er tilgjengelige eller bare kan framskaffes gjennom tidkrevende manuelle tellinger, blir det i realiteten svært vanskelig å evaluere tjenestens arbeid.

Manglende oversikt skyldes dels at prosjektfylkene har kommet relativt kort i arbeidet med å installere og ta i bruk de lokale dataregistreringssystemene (OTIS og lokal-OT), og dels mangler ved det eksisterende sentrale registreringssystem for OT (LINDA). I sistnevnte dataregistreringssystem registreres i dag, ifølge OT-lederne, verken kjønn eller kulturell bakgrunn (for eksempel morsmål) for ungdom som er i kontakt med OT.

Om den manglende dataregistreringen skyldes en bevisst prioritering fra fylkeskommunen og OT-ledernes side dette første året, om det kan ses som naturlig for en organisasjon i innkjøringsfasen eller om det sier noe om OT-koordinatorenes prioritering av det administrative arbeidet i forhold til veilednings- og klientarbeid, er det for tidlig å si.

Kapittel 3 Tilbudsstrukturen

«Det er noe jævla piss at vi «Reform 94-barna» skal få det så vanskelig med å få arbeid med lønn. Jeg har fått flere bra tilbud om arbeid, men aldri med lønn. Så da er det bare å begynne med avisjobb eller butikk, og det er noe jævla piss å få tak i! Det er dårlig gjort å måtte jobbe gratis! Meg» (16-åring uten skoleplass eller arbeid)¹²

I forskriften for oppfølgingstjenesten (§ 3 og 4) står det at OT skal tilby opplærings- og arbeidstiltak og ha oversikt over aktuelle tilbud til målgruppa. OT skal ikke selv stå for tiltak eller etablere tiltak, men formidle, eventuelt samordne, tilbud fra de ulike instansene. De skal også sørge for at de tilbudene til målgruppa som eksisterende instanser tilbyr (blant annet A-etat, fylkesskolesjefen og kommunene), har et omfang og en utforming som sikrer formålet med oppfølgingstjenesten. Det vil si at de unge får et tilbud om opplæring, arbeid eller en eller annen beskjeftigelse som primært tar sikte på å føre fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller delkompetanse innenfor videregående opplæring.

I første delrapport ble det antydnet at OT, i tråd med anbefalingene i Prosjekt Oppfølgingstjeneste (Sørli 1994:11), i startfasen hadde konsentrert seg om å bygge opp et fungerende OT-apparat, og få en begynnende oversikt over målgruppa, mer enn å etablere en ferdig tiltaksstruktur som de unge raskt kunne sluses inn i (Bogen 1994). Det ble stilt spørsmål om hvilke følger dette ville få for tilbudsstrukturen.

I dette kapitlet forsøker vi å nærme oss denne problemstillingen. Vi redegjør kort for tilbudsstrukturen i de syv prosjektfylkene per april 1995. Vi gir en oversikt over hvilke tilbud som, ifølge OT-lederne, finnes i de ulike prosjektfylkene, og hvordan disse fordeles seg etter innhold av arbeid og opplæring. Vi vurderer om tilbudsstrukturen samsvarer med målsettingen om at ungdommene skal gis tilbud som sikrer enten sluttkompetanse eller dokumentert delkompetanse, og i hvilken utstrekning de samsvarer med ungdommens egne ønsker og behov. I tillegg sier vi noe om hvilke tilbud som OT-koordinatorene mener mangler per i dag, og hvordan de opplever de øvrige etatenes innsats i forhold til å tilby, tilrettelegge og utvikle egnede tiltak. Til slutt redegjør vi for hvilke tiltak som er under planlegging i prosjektfylkene.

Framstillingen baseres seg på oversikter fra OT-lederne i prosjektfylkene, samt noe data fra OT-koordinatorene (jf. spørreskjemaene i vedlegg 5 og 6).

3.1 Type tilbud

Noe forenklet kan vi si at oppfølgingstjenesten har tre hovedtyper av tilbud til målgruppa dette skoleåret:

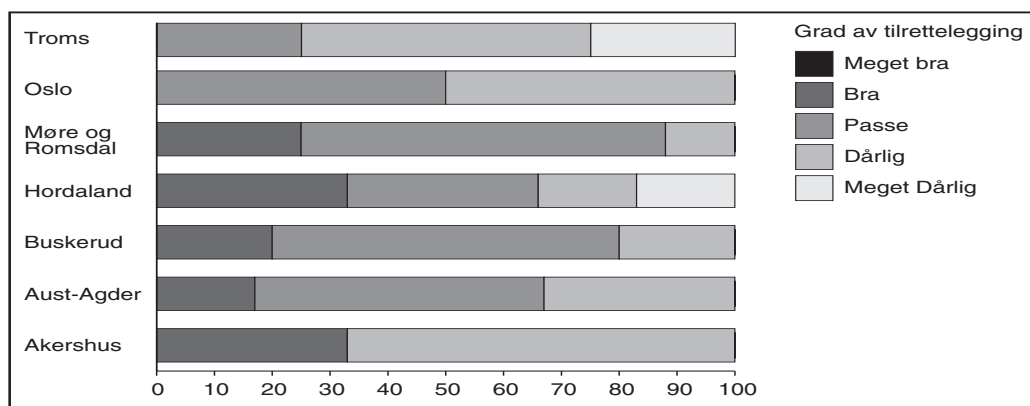
- 1) Ulike opplæringstilbud innenfor rammen av videregående skole,
- 2) praksisplasser og
- 3) tilbud som gir mulighet for å kombinere arbeid og opplæring (gjerne en kombinasjon av 1 og 2).

¹² Margkommentar hentet fra pilotundersøkelsen rettet mot ungdom i målgruppa.

Disse tilbudene kan igjen deles i to hovedgrupper, avhengig av om de primært er forberedende i forhold til videregående opplæring eller om de tar sikte på å gi en eller annen form for dokumentert kompetanse (jf. figur 3.1).

I figuren nedenfor har vi gitt en skjematisk framstilling av de hovedgruppene av tilbud som kan være aktuelle etter deres innhold og opplæring, og etter deres formål.

Figur 3.1 Oversikt over ulike tilbud som formidles av OT, inndelt etter deres innhold og formål

Ifølge målsettingen for reformen skal ungdommene ha et skoletilbud eller opplærings-tilbud som enten sikter mot sluttkompetanse (studiekompetanse eller yrkeskompetanse) eller annen form for dokumentert delkompetanse innenfor det videregående skole-systemet. I delkompetanseutvalgets innstilling begrunnes behovet for delkompetanse blant annet slik (s. 11):¹³

«Det er en stor utfordring for videregående opplæring å gi et fullverdig tilbud til alle elevkategorier. Uansett må vi regne med at en gruppe elever ikke vil makte å nå fastsatt sluttkompetanse, yrkes- eller studiekompetanse (. . .) I erkjennelsen av at alle ikke kan makte å nå de samme målene, eller trenger lengre tid, må det legges tilrette for opplæring som fører fram til dokumentert delkompetanse.»

At tilbudet tar sikte på å gi sluttkompetanse eller dokumentert delkompetanse vil, ifølge delkompetanseutvalget, si tilbud som sikter mot å gi studiekompetanse eller yrkeskompetanse, eller fullført og bestått del av vedtatt sluttkompetanse relatert til moduler i læreplanen.

Enkelte ungdommer er heller ikke i stand til eller mangler selv vilje til å ta fatt på en opplæring som gir dokumentert delkompetanse, uansett tilrettelegging. For disse må det i tillegg lages noen ekstra trinn som letter adgangen eller senker terskelen inn til videregående skole. Det ideelle for disse er ofte ulike skole- og/eller arbeidsforberedende tilbud. Tilbud som primært tar sikte på å hjelpe ungdommene til å ta et yrkes- og utdanningsvalg, forberede dem faglig eller på annen måte til en utdanning innen videregående skole, eller tilbud som i første omgang skal virke stabiliserende/motiverende med sikte på et ordinært eller tilpasset opplæringsløp. OTs tilbudsstruktur må derfor også inneholde slike tilbud.

¹³ Jf. KUF (1994) Innstilling fra Arbeidsgruppe. «Utredning av delkompetanse i arbeidsliv og opplæring» s. 8 og 9.

3.2 Oversikt over tilgjengelige tilbud

Svært få av OT-lederne kunne gi noen eksakt oversikt over tilgjengelige tilbud og antall tilgjengelige plasser på tilbudene (jf. tabell 3.1). Enkelte tilbud, som praksisplass og «skreddersydde» tilbud innenfor videregående skole, vil også kunne opprettes etter behov eller forespørsel, slik at det ikke finnes et gitt antall plasser.

Oversikten fra OT-lederne i de syv prosjektfylkene tyder likevel på at det er store forskjeller i tilbudsstruktur mellom de ulike fylkene.

Nedenfor beskrives de viktigste tilbudene i de ulike prosjektfylkene nærmere. Det er bare gitt en oversikt over de tilbudene OT-lederne selv har beskrevet som aktuelle for målgruppa i deres fylke, samt det antall plasser på de faste tilbudene de oppgir som tilgjengelig. Vi har delt dem inn etter innhold av henholdsvis: 1) skole/opplæring, 2) arbeid/praksis og 3) ulike kombinasjoner av skole/opplæring og arbeid/praksis.

3.2.1 Skole- og opplæringstilbud

Det finnes per i dag en rekke faste særskilt tilrettelagte opplæringstilbud innenfor det videregående skolesystemet som i tillegg til søkere til særskilt tilrettelagt opplæring kan benyttes av oppfølgingstjenestens målgruppe. Utover dette kan videregående skole tilby en del skreddersydde eller individuelt tilrettelagte tilbud for enkeltelever, som for eksempel støtteundervisning i enkeltfag.

De skole- eller opplæringstilbudene som nevnes som aktuelle av OT-lederne, er:

Tilrettelagte grunnkurs og grunnkurs over to år

Tilrettelagte grunnkurs, også kalt yrkesforberedende kurs og alternative grunnkurs, sikter mot å gi dokumentert delkompetanse og eventuelt avsluttende eksamen. Kurset skal være et «tilbud til elever som har behov for et modningsår før et ordinært grunnkurs eller som har lærevansker. Kursene tar også sikte på å kvalifisere til arbeid i vanlig næringsliv eller på vernede arbeidsplasser. Ved noen skoler blir elevene forsøkt utplassert i arbeidslivet i enkelte perioder. Etter fullført kurs kan du søke ordinære grunnkurs».¹⁴

Grunnkurs over to år er «rettet mot elever som av ulike grunner trenger mer tid på å gjennomføre individuelle mål innen grunnkurset».¹⁵

I alle prosjektfylkene finnes det tilbud om enten tilrettelagte grunnkurs eller grunnkurs over to år. I fire av de syv fylkene, Akershus, Hordaland, Buskerud og Troms, er det tilbud om enten tilrettelagte grunnkurs eller grunnkurs over to år ved om lag halvparten av de videregående skolene (Markussen 1994). De to tilbudene synes å bli oppfattet som delvis overlappende, slik at de fylkene som har det ene tilbudet, som oftest ikke har det andre tilbudet, og omvendt (Markussen 1994).

OT er avhengig at det finnes ledige plasser innenfor disse tilbudene for at de skal være reelle for målgruppa. Hvor mange ledige plasser det finnes, har vi ikke oversikt over, men både Møre og Romsdal, Akershus, Troms og Aust-Agder nevner disse som aktuelle for sine målgrupper dette skoleåret.

Avklaringstilbud eller en annen vei til utdanning (Ås-modellen)

En annen vei til utdanning er et tilbud som finnes i Akershus kommune. Tilbudet er forberedende i forhold til videregående skole og tar sikte på å hjelpe ungdom til å velge fagområde. Tilbudet er rettet mot ungdom som ikke helt vet hva de vil.

¹⁴ Akershuskatalogen for skoleåret 1994/95, s. 39.

¹⁵ Akershuskatalogen for skoleåret 1994/95, s. 39

Tabell 3.1 Oversikt over tilgjengelige tilbud og antall plasser på tilgjengelige tilbud i de ulike prosjektfyllkene per april 1995

	Arbeid/praksis	Kombinasjoner av skole/opplæring og arbeid/praksis	Skole/opplæring
Akershus (Øvre-østre Romerike og Follo-regionene)	* 20 - Ind. tilr. oppl. * 24-36 «As-modellen» * GK over 2 år	* 80 - APO	* 5-6 Arbeidstreningssprogram * Praksisplasser
Aust-Agder	* Tilrettelagte GK * 8 almentlaggrupper * 12 10 Klasse * Voksenoppl. gruppa * Alt. GK (priv.skole)	* 24 div. prosj. 1)	* 115 div. tiltak i A-etatens regi [#] * Praksisplasser * AMO-kurs
Buskerud	* Ind. tilrettelagte tilbud	* min. 50 APO * min. 20 Avklaringsverksted	* Praksisplasser
Hordaland		* 15 APO * Den tredje vei * Dagskolen * Ungdomsbedr.	* Praksisplasser
Møre og Romsdal	* Tilrettelagte tilbud * GK over to år * Ekstraundervisning	* Komb. praksispl. og forbr. skoletilbud	* Praksisplasser
Oslo	* Ind. tilrettelagte tilbud innenfor vdg. skole * Tilrettelagte GK	* 32 APO	* Praksisplasser A-etat * Praksisplasser bydel * AMO-kurs
Troms	* Skreddersydde løsninger innenfor vdg. skole * GK over to år	* 24 APO	* SPA * Praksisplasser

Dette har sammenheng med OTs spesialavtale med A-erstaten dette skoleåret. OT i Aust-Agder får også tilført en ekstra ressurs av A-tjenesten for å ta seg av 17-, 18- og 19-åringene i tillegg til rettsselevene (16-åringene).

Elevene velger ikke linje før etter et halvt år. Skolen har utarbeidet en modell hvor elevene får innføring i fire forskjellige studieretninger i løpet av høstsemesteret. Denne innføringen blir på fire til fem uker for hver studieretning. Elevene velger så den studieretningen de ønsker og kan få særskilt tilrettelagt opplæring i to til fire år. Denne opplæringen er delt inn i tre enheter. Elevene kan ta hele opplæringen innenfor denne modellen, eller de kan gå over til andre tilbud underveis, for eksempel ordinært grunnkurs, grunnkurs over to år eller APO.

Undervisningen består både av produksjon/praksis og teori, hvor teoridelen utgjør om lag 25 prosent. Skolen legger vekt på at teorifagene skal gli inn som en naturlig del av det praktiske arbeidet. Elevene arbeider med deler av moduler, hele moduler eller hele fag fra grunnkursplanene. Elevene får et bevis etter hver enhet, hvor det går klart fram hva hver elev har vært igjennom.

Den tredje vei

I to av fylkene, Hordaland og Akershus, finnes tilbud om «den tredje vei». Dette er et tilbud til elever som ikke er klar til å følge det ordinære utdanningstilbudet innenfor videregående opplæring, men som ønsker en praktisk arbeidsrettet utdanning. Den tredje vei er moduloppbygget. Elevene kan begynne og slutte hele året. Ifølge opplysninger fra Akershus skal elevene til sammen igjennom tre faser med til sammen 20 moduler og 100 dagers utplassering. Rekkefølgen på modulene og fasene har ingen betydning. Etter å ha gjennomført Den tredje vei, er det et mål at elevene skal ha kvalifikasjoner som berører deres muligheter til å ta videre utdanning eller arbeid.

I tillegg til de ovennevnte tilbud finnes det individuell tilrettelegging av tilbud i videregående skole som gis gjennom fylkesutdanningsetaten. Disse tilbudene omfatter bare deler av et grunnkurs, og gir grunnlag for dokumentert delkompetanse. Ellers nevnes opplæringstilbud i regi av A-etaten (AMO-kurs) som et aktuelt tilbud i Oslo og Aust-Agder, og skoletilbud på private skoler som et tilbud i Aust-Agder.

3.2.2 Arbeid eller praksis

Praksisplasser

Arbeidsmarkedsetatens tilbud om praksisplass er i dag nesten det eneste arbeidstilbudet som eksisterer for 16- og 17-åringer. Det har til nå vært det viktigste arbeidsmarkeds tiltaket for ungdom under 20 år. Normalt har tiltaket en varighet på seks måneder, men det er mulig med forlengelse. Formålet med praksisplasser er å bedre arbeidssøkernes mulighet til å komme i arbeid eller begynne på en ordinær utdanning. Fra og med skoleåret 1994/95 ble kursstønaden for praksisplass fjernet for ungdom med rett ifølge LVO. Kursstønadene er imidlertid nå vedtatt gjeninnført.

Tilbud om praksisplass er tilgjengelig i alle fylker. I Møre og Romsdal omtales det som det viktigste tilbudet til ungdommene i målgruppa dette skoleåret.

Utover ordinære praksisplasser nevnes praksisplasser med noe motivasjonslønn som et tilbud i Møre og Romsdal og SPA i Troms. SPA er et tiltak for spesielt belastet ungdom. Dette tiltaket består av praksisplass med kursstønad. Det skal primært være et stabiliserende tiltak med sikte på å få ungdom til å fungere i samfunnet.

3.2.3 Kombinasjoner av arbeid/praksis og skole/opplæring

APO

APO er det viktigste kombinerte tilbudet og består av en kombinasjon av arbeid, praksis og opplæring. Det er et tilbud til ungdom som ikke helt har bestemt seg for hva de skal satse på, som har for svakt karaktergrunnlag fra grunnskole eller videregående skole, som er skoletrøtte eller ønsker et «annerledes» år, som søker inntak på særskilte vilkår, er arbeidsledig eller ønsker å få arbeidslivserfaring. Dette tilbudet finnes i fire av fylkene: Oslo, Akershus, Troms og Hordaland. I Buskerud har de et tilsvarende tilbud med et annet navn – de såkalte arbeidsinstituttene. Hvilken andel arbeid, opplæring og produksjon utgjør av tid, kan variere fra fylke til fylke, men i de fleste fylker vil det dreie seg om 25 prosent arbeid, 25 prosent produksjon og 50 prosent opplæring. Tilbudet er primært skoleforberedende, men kan gi grunnlag for noe delkompetanse på sikt.

Arbeidsinstituttet (AI)

AI i Buskerud er et tilbud som drives av fylkesutdanningsetaten i samarbeid med fylkesarbeidskontoret. Tilbudene innenfor arbeidsinstituttene regi er som regel en kombinasjon av 60 prosent opplæring og 40 prosent praksis. Praksis kan enten være utplassering på arbeidsplass eller arbeid i et produksjonsverksted tilknyttet instituttet. Arbeidsinstituttets tilbud tar sikte både på å virke stabiliserende og motiverende samt forberede ungdommene for videregående skole. Etter hvert tar en også sikte på å kunne gi dokumentert delkompetanse.

I tilknytning til AI i Buskerud finnes også såkalte avklaringsverksteder, som har som formål å veilede, bevisstgjøre og motivere deltakerne for videregående opplæring. Gjennom tilbudet skal en starte/ta del i arbeidet med å lage individuell utviklingsplan, og en skal sørge for at ungdommen unngår ledighetsperioder og at stabilitet skapes og opprettholdes. Avklaringsverkstedet består av en veiledningsdel og en utprøvnings/praksisdel. Veiledningsdelen består av ti moduler og starter med inntak og orientering, interesse-test, data som verktøy, yrkesorientering og skoleorientering i gruppe, selvhvedingskurs, arbeidslivkunnskap, mapping (veier i livet), individuelle samtaler om yrke og opplæring, og til slutt underskrivning av en utviklingsplan. Utprøvnings/praksisdelen har fire moduler: et mestringsprosjekt, veiledningsprosjekter, utprøving av yrker gjennom deltakelse på praksis, AI-kurs og/eller ekstern praksis og overgang til AI-kurs, praksisplass eller annet i påvente av skoleplass eller ordinært arbeid.

I tillegg til APO og arbeidsinstituttet i Buskerud finnes en rekke andre mindre omfattende tiltak og prosjekter som tilbyr kombinasjoner av arbeid og opplæring – i første rekke i Hordaland og Aust-Agder. Flere av disse tilbudene er avgrenset til spesielt belastet ungdom eller ungdom med atferdsproblemer.

3.3 Mangler ved tilbudsstrukturen

Innledningsvis stilte vi spørsmål om tilbudsstrukturen kunne være mangelfull i år som følge av OT-ledernes nedprioritering av denne oppgaven dette skoleåret til fordel for oppbygging av OT-apparatet og arbeid med å få oversikt over målgruppa (Bogen 1994).

På spørsmål om hva det skorter mest på i startfasen for OT og hva OT-koordinatorer mener er oppfølgingstjenestens største utfordring nå, framheves da også tilbudsstrukturen av nesten samtlige OT-koordinatorer i prosjektfylkene.

For liten bredde i tilbudsstrukturen

OT-koordinatorene savner større bredde i tiltaksstrukturen, bedre kvalitet på tilbudene og ikke minst flere faste tilbudsplasser. Mangelen på lønnet arbeid, herunder praksisplasser med lønn, blir nevnt som spesielt problematisk dette skoleåret.¹⁶

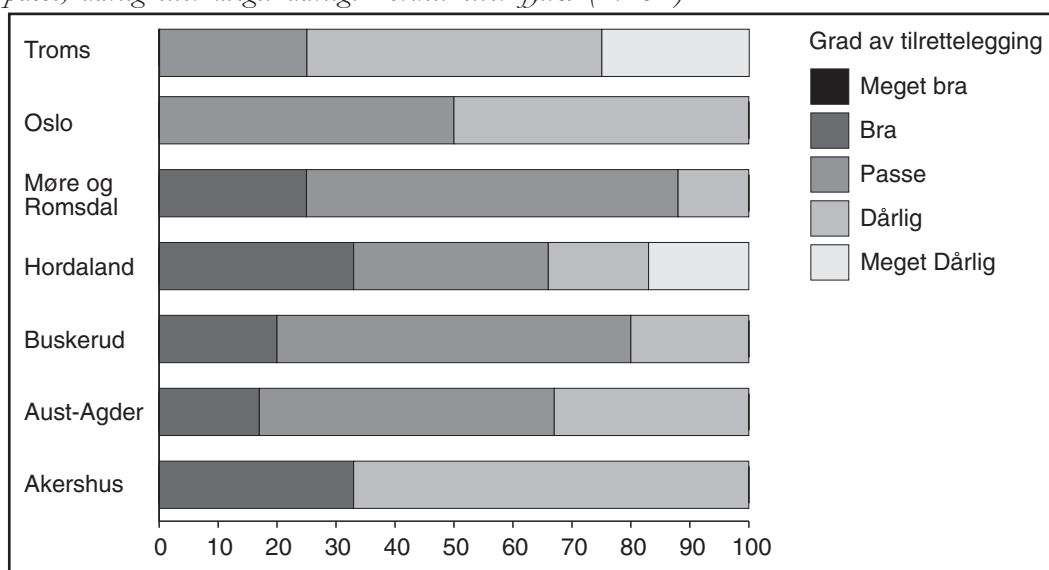
Tilbud som spesielt savnes i dag, er blant annet:

- 1) Tilrettelagte tilbud innen videregående skole. Blant annet faste tilbud om grunnkurs over 2 år i de fylkene som ikke har et slikt tilbud i dag. I Akershus ønsker halvparten av koordinatorene seg også faste tilrettelagte tilbud spesielt for OTs målgruppe.
- 2) APO-tilbud i Aust-Agder og Møre og Romsdal og avklaringsverksteder for utprøving av ulike fagområder.
- 3) Fleksible tilbud som er tilgjengelige for dem som slutter skolen sent i skoleåret.
- 4) Tilbud tilpasset ungdom som har tatt deler av et grunnkurs første skoleåret.
- 5) Praksisplass med lønn eller betalt arbeid

Dårlig tilrettelagt tilbud i forhold til målgruppes behov

Resultatene fra vår spørreundersøkelse blant OT-koordinatorene viser også at mange av de eksisterende tilbudene oppleves som dårlig tilrettelagt i forhold til målgruppa (jf. figur 3.2).

Figur 3.2 Andelen av OT-koordinatorene i prosjektfylkene som synes tilretteleggingen av eksisterende tilbud om arbeid og opplæring i forhold til målgruppa er hhv. meget bra, bra, passe, dårlig eller meget dårlig. Fordelt etter fylke (N=34)

Misnøyen synes å være størst blant koordinatorene i Troms, Akershus og Oslo. Om dette har sammenheng med faktiske mangler ved tilbudsstrukturen eller OT-koordinatorenes forventninger i disse fylkene, er vanskelig å si. Noe overraskende er det likevel at OT-koordinatorene i Møre og Romsdal er mest fornøyd, gitt den relativt begrensede tilbudsstrukturen i dette fylket dette skoleåret. På den annen side relaterer utsagnene seg i første rekke til de eksisterende tilbudenes kvalitet og ikke til bredden i tilbudsstrukturen.

¹⁶ Som nevnt vil kursstønadene gjeninnføres for praksisplassene.

Det som savnes er i første rekke godt tilrettelagte tilbud for ungdommer med store hjelpebehov. Enkelte koordinatorene poengterer imidlertid at det er store forskjeller mellom de ulike tilbudene når det gjelder grad av tilrettelegging, uten at data gir grunnlag for noen ytterligere differensiering. Enkelte koordinatorene mener også at det er for tidlig å vurdere tilbudenes egnethet i forhold til målgruppa.

Tilbudene samsvarer ikke med ungdommenes ønsker

Ut fra koordinatorenes inntrykk er heller ikke tilbudsstrukturen i samsvar med ungdommenes egne ønsker, hvor flertallet, ifølge OT-koordinatorene, helst vil ha betalt arbeid (jf. kapittel 4). Det eneste jobbtilbudet som eksisterer per i dag, er A-etatens tilbud om praksisplass. På grunn av manglende kursstønad (lønn) for dette tilbudet i år, blir det av de fleste ungdommene i målgruppa betraktet som uaktuelt.

Begrensede muligheter for dokumentert delkompetanse

Bare en liten andel av dagens tilbud gir grunnlag for dokumentert delkompetanse. De fleste tilbudene beskrives av OT-lederne som skolemotiverende, skoleforberedende eller arbeidsforberedende.

Dette kan, i tillegg til mangler ved tilbudsstrukturen, settes i sammenheng med påstått uklare retningslinjer fra myndighetenes side med hensyn til hva som skal forstås med dokumentert delkompetanse og de reelle mulighetene for å dele inn fag i moduler som gir grunnlag for å slik kompetanse. Ifølge OT-koordinatorene har også målgruppa i stor grad ønsket arbeidstilbud og ikke opplæring. Mange av ungdommene har i tillegg manglende forutsetninger for eller motivasjon til å gå direkte inn i kompetansegivende løp. De må først få en viss stabilitet i livet sitt, motiveres til å ta utdanning eller rett å slett hjelpes til å ta et utdanningsvalg.

3.4 Ansvarlige etater følger ikke opp

OT skal ikke selv etablere tilbud, men dra nytte av tilbudene til de eksisterende etatene med ansvar for målgruppa. Dette er i første rekke tilbud i regi av arbeidsmarkedsetaten, utdanningsetaten (videregående skole) og ulike kommunale etater.

Fra flere OT-koordinatorene pekes det på at arbeidsmarkedsetaten generelt har trappet ned sitt engasjement overfor målgruppa. Enkelte OT-koordinatorene nevner blant annet at de sjøl har måttet finne fram til egnede praksisplasser til ungdommene. Svært mange har opplevd fjerningen av kursstønad som en klar hemske i arbeidet dette første skoleåret.

Enkelte koordinatorene er også opptatt av videregående skoles ansvar og framhever behovet for en fleksibilisering av tilbudene innenfor videregående skole, og en større vilje til å tilrettelegge opplæringstilbud til ungdommer med store hjelpebehov.

Dette synet på A-etaten og den fylkeskommunale videregående skole synes å være relativt utbredt, selv om oversikten fra OT-lederne og OT-koordinatorene viser at det faktisk er arbeidsmarkedsetaten og den fylkeskommunale videregående skole som står for brorparten av tilbudene dette skoleåret, og som ytte størst innsats i forhold til å tilrettelegge og utvikle tilbud. På den annen side viser undersøkelsen at det nettopp er fra disse etatene koordinatorene ønsker en forsterket innsats (jf. tabell 3.3). Selv om disse etatene bidrar til tilbudsstrukturen i dag, oppleves med andre ord ikke bidraget å være tilstrekkelig. OT-koordinatorene har tydeligvis forventninger om en langt større innsats.

Tabell 3.3 Andel av OT-koordinatorene i prosjektfylkene som sier at følgende etater tilbyr tiltak, bidrar med å tilrettelegge tilbud eller utvikle nye tilbud/tiltak, og andel som mener at det trengs økt innsats av følgende etater på disse områdene (N=40)

		Videregående skole	Grunnskolen	PPT	Sosialetaten/ barnevernet	Arbeids- markedsetaten
Tilrettelegging av tiltak	Bidrar i dag	68	8	30	20	48
	Ønskes økt innsats	50	0	20	13	38
Utvikling av nye tiltak/tilbud	Bidrar i dag	58	3	38	23	48
	Ønskes økt innsats	60	5	28	25	63
Tilbyr tiltak	Bidrar i dag	45	7	7	13	53

Det er små variasjoner mellom OT-koordinatorene i de ulike fylkene (jf. tabell 1a, b og c i vedlegg 3). Med hensyn til tilrettelegging av tiltak ønsket flertallet av koordinatorene en økt innsats fra den videregående skole. I Troms, Hordaland, Buskerud og Akershus var ønsket like sterkt i forhold til A-etaten. Ønsket om økt engasjement fra PPTs side var mest framtrødende i Buskerud og Hordaland. I Hordaland og spesielt Troms fylke var det også ønske om at sosialetaten/barnevernet i større grad skulle involvere seg.

Ser vi på utviklingen av nye tilbud var mønsteret tilnærmet det samme. Halvparten eller flere av OT-koordinatorene i prosjektfylkene ønsket en større innsats fra videregående skole. Det samme gjaldt for A-etaten i Akershus, Hordaland, Møre og Romsdal og Troms. I Oslo ønsket to av de tre koordinatorene i tillegg økt innsats fra PPT, mens halvparten av koordinatorene i Troms ga uttrykk for ønske om at både PPT og sosialetaten/barnevernet i større grad burde bidra i utviklingsarbeidet.

Akershus skilte seg spesielt ut med å framheve PPTs bidrag både i forhold til tilrettelegging og utvikling av tilbud. Dette har trolig sammenheng med at OT i dette fylket er samorganisert med PPT (jf. kapittel 4 og vedlegg 7).

I forlengelsen av dette er det naturlig å spørre hva som er den nærmere bakgrunnen for OT-koordinatorenes vurdering av de andre etatenes innsats, og hva som er A-etaten og den videregående skolens eget syn på sitt ansvar overfor målgruppa. Hvordan forklarer disse etatene for eksempel sine bidrag eller påståtte mangelfulle bidrag til tilbudsstrukturen? Er det et uttrykk for en bevisst tilbaketrekingsstrategi eller har det andre forklaringer? Dette er problemstillinger vi vil forsøke å belyse nærmere i neste delrapport.

3.5 Nye tilbud under utvikling eller utvidelse av eksisterende tilbud

Ifølge OT-lederne er det nye tilbud under utvikling i de fleste prosjektfylkene. I Aust-Agder vil de fra neste år utvide tilbudet om tilrettelagte grunnkurs, og de planlegger å opprette såkalte avklaringsverksteder. Førstnevnte med en kapasitet på 36 elever og sistnevnte med en kapasitet på 24 elever.

I Buskerud planlegges det en viss omstrukturering av tilbudene innenfor Arbeidsinstituttet, som vil innebære en økning på mellom 20 og 30 plasser fra neste år.

I Akershus har vi opplysninger bare for Follo-regionen. Her planlegges tilbud til OT-elever som, ifølge OT-lederen, har store faglige hull fra ungdomsskolen eller har falt ut av videregående opplæring. Det vil i første rekke si lite skolemotiverte elever som helst ønsker å jobbe. OT i Follo-regionen ønsker å gi disse elevene et individuelt faglig opplegg som gir delkompetanse innenfor videregående opplæring 1-2 dager per uke, i fagene matte, norsk og eventuelt engelsk på grunnskolenivå. De resterende 2-3 dagene per uke skal eleven være ute i praksisplass organisert i samarbeid mellom skole og arbeidskontor.

I Oslo, Hordaland, Troms og Møre og Romsdal oppgir også OT-lederne at det planlegges nye tilbud. Disse er imidlertid ikke konkretisert. OT-lederen for Møre og Romsdal nevner likevel at fylkesskolesjefen arbeider aktivt for å få de videregående skolene til å opprette/utvikle tilbud til elever som har lite utbytte av ordinær undervisning.

3.6 Oppsummering

3.6.1 Tilbudsstrukturen – omfang og kvalitet

Oversiktstall fra fylkene viser en mangelfull tilbudsstruktur i flere prosjektfylker. Dette bekreftes også av OT-koordinatorene. De mener at tilbudene er for lite varierte, at det er for få plasser på egnede tilbud og at tilbudene i liten grad samsvarer med ungdommenes egne ønsker og behov. Spesielt savnes reelle arbeidstilbud, som praksisplass med lønn. Svært mange har opplevd fjerningen av kursstønad som en klar hemsko i arbeidet dette første skoleåret. Gjennomføring av kursstønad må forventes å bedre dette forholdet.

Det hevdes også at mange av de eksisterende tilbudene er for dårlig tilrettelagt i forhold til målgruppa. Koordinatorene savner godt tilrettelagte tilbud innenfor rammen av den fylkeskommunale videregående skolen til ungdommer med store hjelpebehov. Det synes dermed å være en spesiell utfordring for den fylkeskommunale videregående skolen å sette i gang arbeid med å utvikle gode tilbud for denne ungdomsgruppa.

3.6.2 Tilbudsstrukturen og målsettingen om dokumentert delkompetanse

Når vi vurderer tilbudene i forhold til målsettingene om at de skal gi sluttkompetanse eller dokumentert delkompetanse, er de fleste tilbudene til målgruppa i dag enten skoleforberedende eller arbeidsforberedende i en eller annen forstand. De aller færreste tilbudene gir mulighet for dokumentert kompetanse. Det planlegges heller ikke å gi dem en slik status på sikt.

Den foreløpige oversikten fra fylkene viser også at tilbudsstrukturen varierer sterkt fra fylke til fylke. Dette har dels sammenheng med at den fylkeskommunale videregående skole i prosjektfylkene i ulik grad har satset på tilrettelagte tilbud innenfor videregående skole eller tilbud som kombinerer arbeid og opplæring. Da forskriften stiller fylkene helt fritt med hensyn til organisering av oppfølgingstjenesten og utvikling av tilbud, er dette ikke uventet. Med hensyn til ungdommenes lovfestede rett til å få et kompetansegivende tilbud, uavhengig av hvor i landet de bor, er det mer betenkelig. Det hadde trolig vært ønskelig med klarere sentrale retningslinjer for hvilke tilbud som skal gis i de ulike fylkene.

Kapittel 4 OTs arbeid i forhold til målgruppa

Ifølge forskriften for oppfølgingstjenesten § 3 skal OT i tillegg til å ha oversikt over målgruppa og aktuelle tilbud, sørge for at det blir tatt kontakt med hver enkelt ungdom. De skal tilby dem veiledning og se til at de får tilbud om opplæring, arbeid eller annen beskjeftigelse. Tilbudet skal primært ta sikte på å føre fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller delkompetanse innenfor videregående opplæring. Videre skal de følge opp ungdom som har tatt imot tilbud gjennom tjenesten.

I dette kapitlet redegjør vi for oppfølgingstjenestens arbeid på en del av disse områdene. Vi gir også en oversikt over ungdommenes hjelpebehov og ønsker i forhold til utdanning og arbeid. For det tredje sier vi noe om andelen ungdommer i målgruppa OT har klart å få på et tilbud, og hva slags tilbud dette dreier seg om samt hvor raskt OT klarer å formidle ungdom til ønsket tilbud. Tilgjengelige data om ungdom på tilbud er imidlertid svært begrenset.

Hoveddelen av materialet baserer seg på opplysninger fra OT-koordinatorene i prosjektfylkene samt opplysninger fra OT-lederne. Vi gjengir også noen tall fra pilotundersøkelsen rettet mot ungdommer som har vært i kontakt med OT dette skoleåret.

4.1 Organiseringen av oppfølgingstjenesten og arbeidet i forhold til målgruppa

Som det ble redegjort for i første delrapport (Bogen 1994), har prosjektfylkene valgt en noe forskjellig organisering av OT-apparatet, selv om visse hovedtrekk går igjen

Ulikhetene i organisering er blant annet knyttet til:

- 1) Grad av sentralisering av OT
- 2) OTs etatstilknypning/fysisk lokalisering
- 3) Grad av etablering av lokale og/eller regionale OT-team

Nedenfor gjennomgår vi kort variasjonen i organisering av OT i prosjektfylkene og prøver å antyde hvilke følger ulikhetene kan ha for det direkte arbeidet i forhold til målgruppa (jf. for øvrig organisasjonskartene i vedlegg 7).

Grad av sentralisering

Ytterpunktene med hensyn til sentralisering/desentralisering er representert ved Møre og Romsdal med sine 13 OT-koordinatorene spredt over hele fylket, og Oslo med sine tre OT-koordinatorene lokalisert til samme kontor som OT-lederen. Deler av denne forskjellen har sammenheng med geografiske forhold.

Sett i forhold til organisering av kontakten med den enkelte ungdom, vil vi forvente at en desentralisert OT-struktur med relativt mange OT-koordinatorene i forhold til antall ungdommer i målgruppa vil påvirke behovet for og bruken av lokale OT-kontakter.

Etatstilhorighet/faglig tilhorighet

Når det gjelder faglig tilknytning/etatstilknypning, går hovedskillet mellom Møre og Romsdal, som har alle sine OT-koordinatorene lokalisert til rådgivertjenesten på de videregående skolene i fylket, og Akershus, som har alle OT-koordinatorene knyttet til

PP-tjenesten. I Aust-Agder og Hordaland varierer etatstilknypningen fra region til region.

Etatstilknypningen vil kunne påvirke de øvrige involverte etatene engasjement i oppfølgingsarbeidet og ansvarsdelingen/avgrensningen mellom OT og den etaten en har kontor og/eller fagfellesskap med. Dette kan for eksempel bli et problem i de fylkene hvor OT-koordinatorene samtidig er rådgivere i den videregående skolen. Dette berører vi nærmere i kapittel 4.2.

Tverretatlige OT-team

Ifølge tall fra prosjektfylkene har en opprettet regionale og/eller lokale OT-team i de fleste fylker. Regionale tverretatlige OT-team finnes i 64 prosent av de regionene vi har opplysninger fra, og lokale team i om lag halvparten (jf. tabell 4.1). Teamene består som oftest av representanter fra arbeidsmarkedsetaten, PP-tjenesten, sosialetaten/barnevernet og videregående skole.

Det har vært diskutert hva slags oppgaver slike team helst bør arbeide med, enkeltsaker eller overordnede planer og strategier. Enkelte OT-ledere har hevdet at OT-teamenes arbeid lett kan bli uforpliktende for etatene OT skal koordinere, hvis det ikke bindes opp til behandling av konkrete enkeltsaker.

Tabell 4.1 Antallet OT-koordinatorer som sier det er regionale og/eller lokale OT-team i deres region, og antall av disse som arbeider med hhv. enkeltsaker og/eller mer overordnede strategier og planer samlet andel i parentes

	Regionale OT-team			Lokale OT-team		
	Enkeltsaker (N=23)	Strategier/planer (N=23)	Antall regioner som har slike team (N=36)	Enkeltsaker (N=19)	Strategier/planer (N=19)	Antall regioner som har slike team (N=36)
Akershus*	0	1	2	3	2	3
Aust-Agder	2	3	4	2	1	1
Buskerud	3	2	3	1	1	2
Hordaland	1	1	1	1	1	3
Møre og Romsdal	6	6	9	3	2	6
Oslo	0	0	1	0	3	3
Troms	3	1	3	1	0	1
Samlet	15 (65,2)	14 (60,9)	23 (64)	11 (57,9)	10 (52,6)	19 (52)

Det synes ikke å være noe enten eller. Nærmere 60 prosent av koordinatorene vi har fått svar fra, oppgir at de lokale OT-teamene i deres region tar opp enkeltsaker, og 65 prosent oppgir at dette skjer i de regionale teamene. Over halvparten av teamene bruker samtidig tid på å utarbeide overordnede strategier og planer, blant annet i forhold til tilbudsstrukturen.

Til tross for at de fleste regionene har OT-team, er det likevel OT-koordinatorene som tar hoveddelen av arbeidet med ungdommene. OT-koordinatorene står for primærkontakten med 63 prosent av målgruppa. At de har primærkontakt vil si at det er de som i hovedsak tar første kontakten med ungdommene, gjennomfører utrednings- og veiledningssamtalene og finner fram til aktuelle tilbud. Det er imidlertid ikke alltid slik at det bare er én person som står for oppfølgingsarbeidet. I enkelte regioner og overfor

enkelte ungdommer kan det være slik at OT-koordinator tar førstekontakt for så å formidle ungdommene videre til en annen etat, eller motsatt.

Gjennomsnittstallene skjuler også store forskjeller mellom fylker og mellom ulike regioner i samme fylke. I fylker som Møre og Romsdal og Buskerud benyttes for eksempel lokale OT-kontakter og representanter fra andre etater som primærkontakt overfor mer enn halvparten av målgruppa. Oslo skiller seg spesielt ut. Her er det rådgiverne på ungdomsskolen som fungerer som kontaktpersoner, og som har hatt hovedansvaret for å følge opp ungdommen dette første skoleåret. De har også fått overført OT-ressurser til dette arbeidet.

Disse tre fylkene har samtidig svært ulik organisering. Det synes derfor ikke å være noen opplagt sammenheng mellom for eksempel grad av sentralisering/desentralisering av tjenesten og OTs evne til å trekke inn og ta i bruk lokale OT-kontakter og representanter fra andre etater, slik vi antydte innledningsvis.

Tabell 4.2 Oversikt over hvor stor andel av ungdom i oppfølgingstjenestens målgruppe i prosjektfylkene som ifølge OT-koordinatorne hhv. har primærkontakt med OT-koordinator, lokale OT-kontakter, representanter fra andre etater. Enkelte ungdommer har kontakt med flere av de nevnte over tid. Det er 33 av 46 koordinatorer om har svart. Disse dekker til sammen 714 ungdommer

	OT-koordinatorne	Lokale OT-kontakter	Andre etater/tjenester
Akershus	63	27	10
Aust-Agder	73	27	0
Buskerud	42	14	48
Hordaland	57	35	7
Møre og Romsdal	37	40	24
Oslo	0	0	100
Troms	65	19	16
Samlet	63 (45%)	24 (16%)	42 (29%)

Koordinatorne oppgir noe ulik begrunnelse for hvorfor primærkontakten er organisert på denne måten. De bruker rent praktiske argumenter, som at de andre etatene ikke har ressurser til å gjøre jobben, at målgruppa er så liten at behovet ennå ikke har vært til stede, at geografiske forhold har gjort det hensiktsmessig eller at de gjennom sin stilling som for eksempel rådgivere er de som kjenner ungdomsgruppa best. Andre peker på at det er den strukturen en har valgt å legge seg på i en innkjøringsfase, fordi den gir koordinatorne en nyttig oversikt over målgruppa og dermed et bedre grunnlag for senere koordinering og tiltaksarbeid. Enkelte nevner også at det er denne arbeidsdelingen som forventes av de andre etatene.

4.2 Etablering av kontakt mellom OT og ungdommene

Som nevnt i første delrapport er det vanlig at første kontakt med ungdommene skjer via brev. Dette for raskt å kunne skille ut dem som likevel går på privat skole eller folkehøgskole – grupper som egentlig ikke tilhører OTs målgruppe. De uten tilbud følges så gjerne opp, hvis de ønsker dette, med telefonkontakt og senere møter med OT-koordinator eller lokale OT-kontakter.

For elever som slutter skolen, er prosessen noe annerledes. Her er gjerne skolerådgiverne den første ungdommene er i kontakt med, og i enkelte tilfeller PP-tjenesten. I

pilotundersøkelsen oppga litt i underkant av 70 prosent av ungdommene som hadde avbrutt skolegangen at de hadde hatt samtaler med rådgiver før de sluttet skolen, om lag 30 prosent med læreren sin og hver sjettede med en representant fra PPT (jf. tabell i vedlegg 2).

OT trekkes som oftest inn hvis skoleverket ikke lykkes i å reintegrere den enkelte direkte, enten ved å tilby bytte av kurs eller klasse eller tilrettelagt undervisning. Denne grensedragningen mellom skole og OT er imidlertid ikke alltid like klar, da rådgiverne på videregående skole i mange tilfeller også fungerer som OT-koordinatorer. Av prosjektfylkene gjelder dette for Møre og Romsdal, deler av Aust-Agder, Buskerud og Hordaland. Hver sjettede av ungdommene som hadde avbrutt skolegangen oppga også at de hadde snakket med en representant fra OT før de sluttet skolen.

Ulike avgrensninger av målgruppa i to av de forskriftene som regulerer OTs arbeid kan også bidra til å skape forvirring på dette området. I forskriften for oppfølgings-tjenesten¹⁷ er målgruppa på dette området avgrenset til dem som har *avbrutt skolegangen*, mens det i forskrift om oppfølgingstjenestens samarbeid og samordning av tiltak¹⁸ står: «I forbindelse med Reform⁹⁴ vedtok Stortinget våren 1993 å lovfeste at fylkeskommunen skal ha en oppfølgingstjeneste for ungdom som har rett til videregående opplæring, men som (. . .) har sluttet/ønsker å slutte midt i skoleåret.» (Forfatterens uthevinger)

Hvor mye innsats bruker så skoleverket på å beholde ungdommene? Ifølge de ungdommene som hadde svart på pilotundersøkelsen, var det bare 30 prosent som oppga at de hadde mottatt tilbud om for eksempel tilrettelagt undervisning før de sluttet (jf. tabell i vedlegg 2). Tatt i betraktning gruppas selvrapporterte faglige problemer, er dette overraskende lave tall. På den annen side oppga bare et mindretall av ungdommene at det var de faglige problemene som var hovedårsakene til at de ønsket å slutte skolen.

Ressursinnsats per ungdom

Antall møter med OT-koordinator/OT-kontakt som er nødvendig for å finne fram til egnet tilbud, varierer svært fra ungdom til ungdom.

Tabell 4.3 Antall kontaktmøter med den enkelte ungdom. Andel ungdommer som har hatt hhv. ett til to, tre til fem, seks til ti, eller over ti kontaktmøter med OT. Tall fra 29 av de 46 regionene i utvalget. Disse dekket 670 ungdommer

	Antall	Andel
Ett til to kontaktmøter	340	51
Tre til fem kontaktmøter	222	33
Seks til ti kontaktmøter	92	14
Over ti kontaktmøter	7	1
Uvisst antall kontaktmøter	9	1
Totalt	670	100

I april måned hadde om lag halvparten av målgruppa, ifølge OT-koordinatorene, bare hatt fra ett eller to møter med OT, mens de mest ressurskrevende ungdommene i målgruppa kan ha behov for mer enn ti kontaktmøter (jf. tabell 4.3). Disse gruppene ut-

¹⁷ Rundskriv F-25-94. Forskrift om fylkeskommunal oppfølgingstjeneste.

¹⁸ Rundskriv F-92-94. Oppfølgingstjenesten – samarbeid og samordning av tiltak mellom ulike kommunale og fylkeskommunale etater og arbeidsmarkedsetater og arbeidsmarkedsoplæringen.

gjør knapt 1 prosent av målgruppa. Dataene sier imidlertid ikke noe om hvordan kontaktmønsteret totalt sett vil bli, da skoleåret ennå ikke er avsluttet.

Det kan det ta mellom en til tolv uker fra førstekontakt med ungdommen etableres til de er i gang med et tilbud. Som regel tar det mellom to til fire uker, alt avhengig av hvor velvillig innstilt ungdommene er.

Noe over halvparten av OT-koordinatorene synes det tar for lang tid i deres region. De relaterer dette til mangel på tilbud som ungdommene finner attraktive, spesielt arbeid (med lønn), og uklare forestillinger hos ungdommen om hva de vil (jf. tabell 4.4).

Tabell 4.4 Begrunnelser for hvorfor det tar for lang tid å få ungdom formidlet til et tilbud. OT-koordinatorene kunne oppgi mer enn en grunn. (N=41)

	Antall	Andel
Det tar lang tid å opprette nødvendig kontakt	7	17
Ungdommene har uklare forestillinger om hva de vil	18	44
Vi mangler de tilbudene ungdommene ønsker	19	46
Vi mangler tilrettelagte tilbud	9	22

Sett i forhold til anslag over ungdommenes hjelpebehov, hvor andelen med henholdsvis stort, middels og lite hjelpebehov ble anslått å være jevnstore (jf. kapittel 2), er det heller ikke uventet at ressursbruk per ungdom, målt som antall kontaktmøter og tid brukt før ungdom er etablert på tilbud, varierer såpass mye.

Ungdommenes reaksjon på OT – tilbud eller kontroll?

Det opplyses fra OT-koordinatorene at svært få ungdommer avviser helt å ha kontakt med oppfølgingstjenesten, knapt tre prosent av den reelle målgruppa.

De færreste ungdommene gir noen begrunnelse for avvisningen. De begrunnelsene som nevnes av OT-koordinatorene, er at ungdommene enten vil ordne opp sjøl og finne arbeid på egen hånd, at de vil ha et hvileår eller at de allerede har en jobb, eller at de har et svært anstrengt forhold til hjelpeapparatet.

I pilotundersøkelsen rettet mot ungdommer som har vært i kontakt med OT, spurte vi også ungdommene direkte om hva deres reaksjon var når OT tok kontakt første gang. Flertallet som svarte sa at de synes det var greit. En fjerdedel ble sogar glad for at OT tok kontakt. Bare en av ti sier de opplevde det som unødvendig innblanding (jf. vedlegg 2). Ved fortolkning av disse tallene må en imidlertid være klar over at de som valgte å svare på spørreskjemaet høyst sannsynlig utgjør den mest positivt innstilte delen av målgruppa (jf. kapittel 1.2.2 og vedlegg 4).

4.3 Kartlegging av ungdommenes ønsker og behov

Som en del av utrednings- og veiledningssamtalene kartlegger OT-koordinatorene ungdommenes ønsker og behov i forhold til yrke og utdanning, deres tidligere erfaringer med skole og arbeidsliv, deres evner, forutsetninger og motivasjon, samt eventuelle sosiale og emosjonelle problemer (jf. bl.a. kartleggingskjema fra Akershus i vedlegg 9).

Her gjengir vi ungdommenes ønsker i forhold til yrke og utdanning. Hvordan definerer for eksempel ungdommene sine ønsker og behov? Hvilke yrker tar de sikte på? Hva vil de helst ha hjelp til av OT, og hvilke planer har de for neste år?

Hvilke tilbud vil målgruppa ha gjennom OT?

Ifølge OT-koordinatorene ønsker om lag 40 prosent ungdommene arbeid enten alene eller i kombinasjon med skolegang. Om lag en sjettedel ønsker et skoletilbud med tilrettelagt undervisning eller bare mulighet til å skifte klasse eller skole. Nesten en tredjedel føler behov for veiledning og hjelp i forhold til skolevalg og søkning, enten som eneste tilbud eller i tillegg til skole og arbeid dette skoleåret. Noe over 10 prosent er usikre på hva de egentlig ønsker.

Tabell 4.5 Ungdommenes ønsker basert på tall fra 32 av de 46 OT-koordinatorene i utvalget. Enkelte ungdommer har hatt flere enn ett ønske

	Antall	Andel
Ønsker at OT skaffer dem jobb	262	34
Ønsker skoleplass, med med tilrettelagt opplæring	74	10
Ønsker plass på en annen skole/annet grunnkurs enn det de gikk på	54	7
Ønsker å kombinere skole og opplæring	71	9
Ønsker veiledning/hjelp med å søke videregående skole	212	27
Har uklare forestillinger om hva de ønsker	98	13
Totalt	771	100

Blant utvalget av ungdommer som har svart på pilotundersøkelsen, gir også et klart flertall uttrykk for at de helst vil ha en alminnelig jobb eller praksisplass (jf. tabell i vedlegg 2).

Hva ønsker ungdommene for framtida?

Noe overraskende var det også en relativt stor andel av ungdommene, to av tre, som svarte på pilotundersøkelsen som hadde en klar forestilling om framtidig yrke eller arbeidsområde. Dette gjaldt både blant jenter og gutter. Flertallet var også optimistisk med henblikk på muligheten for å få en jobb innen det yrket de tok sikte på. Om lag seks av ti mente de hadde god eller meget god sjanse for å få jobb innen ønsket yrke og 20 prosent mente sjansene var middels. Bare en av ti trodde de hadde dårlige eller meget dårlige sjanser til å få jobb som tilsvarte yrkesønsket. En femtedel oppga at de var usikre eller ikke hadde noen formening om mulighetene (jf. tabell i vedlegg 2).

Litt uventet er det også en fjerdedel av ungdommene med klare yrkesønsker som ønsker seg et yrke som krever høyskole- eller universitetsutdanning. En av ti hadde også ønske om et typisk kreativt yrke. Om dette er uttrykk for urealistiske forestillinger blant ungdommer i målgruppa om egne evner og forutsetninger eller viser skjevheten i vårt utvalg, er vanskelig å si.

Begrunnelsene for valg av yrke var svært varierte, men en femtedel la vekt på mulighetene for kontakt med mennesker, en femtedel på at yrket ga muligheter for å hjelpe andre og noe over en fjerdedel at de visste hva yrket innebar. Nesten halvparten av de unge kjente også noen i nærmeste familie eller omgangskrets som hadde det yrket de ønsket seg.

En ting er å vite hvilket yrket en ønsker seg, en annen ting er strategien fram mot å skaffe den nødvendige yrkeskompetanse. Vi spurte også ungdommene om de hadde søkt skole neste skoleår, og hvilket grunnkurs de tok sikte på.

Hvilke planer har de for neste skoleår?

Ni av ti av ungdommene som hadde svart på spørreundersøkelsen, hadde planer om å søke eller har søkt skole neste år. Nesten 90 prosent av disse tok sikte på grunnkurs, noen få ville forsøke å søke VK1 og noen få folkehøgskole. Bare en av seks oppga at de hadde søkt eller ville søke om særskilt tilrettelagt undervisning (jf. tabeller i vedlegg 2).

Sett i forhold til målsettingen om at flest mulig av ungdommene i målgruppa bør ende opp med enten studiekompetanse, yrkeskompetanse eller dokumentert delkompetanse, kan tallene virke svært oppmuntrende. Igjen må vi likevel minne om at svarprosenten er svært lav, og at det er grunn til å tro at de ungdommene som svarte, høyst sannsynlig er mer ressurssterke og positivt innstilt til skole og arbeid enn dem som ikke svarte, gitt at de i det hele tatt tok seg bryet med å fylle ut spørreskjemaet. Svarene må tolkes på denne bakgrunn. Tallene betyr derfor ikke at nesten hele målgruppa for OT i år vil kanaliseres inn i videregående opplæring neste år, men tyder på at en relativt stor andel av målgruppa har ønske om å befinne seg innenfor videregående skole kommende skoleår. Vi har imidlertid ikke grunnlag for å tallfeste andelen mer konkret.

4.4 Formidling av ungdommen til aktuelle tilbud

Vi har svært mangelfulle opplysninger om andelen ungdommer i målgruppa som faktisk er kanalisert til et tilbud i løpet av skoleåret 1994/95. Vi har bare fått tall for Troms, Buskerud og Møre og Romsdal, samt deler av Akershus.

I disse fylkene er det bare mellom 20 og 50 prosent av ungdommene i målgruppa som har kommet i opplæring eller arbeid ved hjelp av oppfølgingstjenesten. De fleste ungdommene i målgruppa som har et tilbud i Akershus, Aust-Agder, Buskerud og Troms, kombinerer arbeid og opplæring i en eller annen forstand. Dette har trolig sammenheng med at det også er flest kombinerte tiltak som tilbys per i dag.

Dersom disse tallene er representative for prosjektfylkene og for landet som helhet, er det en overraskende liten andel av målgruppa som OT klarer å formidle til et tilbud. Om dette skal tolkes som et tegn på manglende suksess, avhenger likevel av hvordan en avgrenser OTs ansvar. OTs hovedoppgave er i første rekke å tilby ungdommene et egnet tilbud som en rettighet, ikke som en plikt, og så er det opp til ungdommene sjøl å følge opp. Ungdommenes reaksjon på tilbudet vil imidlertid ikke bare påvirkes av individuelle forhold, men også av hvilke tilbud ungdommene faktisk bys, blant annet i hvilken grad tilbudet er tilstrekkelig tilrettelagt, i hvilken utstrekning det samsvarer med ungdommens egne ønsker og behov, samt tilbudets lønns- og arbeidsbetingelser, hvis det er snakk om arbeid/praksisplass. I tillegg vil koordinators dyktighet til å finne et passende tilbud og framstilling (salg) av tilbudet overfor ungdommen spille inn, og sist, men ikke minst, de tilbud som faktisk er tilgjengelige innen regionen.

En del ungdommer takker nei til de tilbud de får av oppfølgingstjenesten. Det gjelder i første rekke praksisplasser, hvor ungdommer med rett ikke har fått kursstønad (lønn) dette skoleåret. Mange ungdommer nekter å jobbe gratis. Ifølge OT-koordinatorene har nærmere 60 prosent av ungdom som har fått tilbud om praksisplass, takket nei. Andre årsaker som nevnes, er store sosiale og psykiske (emosjonelle) problemer hos enkeltungdommer, umodenhet og generelt uklare forestillinger hos ungdommene om hva de vil. I tillegg framhever OT-koordinatorene den manglende tilretteleggingen av eksisterende tilbud og mangel på tilbud ungdommene sjøl ønsker. En del av forklaringen på den lave andelen ungdommer på tilbud synes derfor å være mangler ved tilbudsstrukturen, i første rekke mangelen på betalt arbeid.

4.5 Oppsummering

Det er OT-koordinatorene som i dag står for hovedandelen av kontakten med målgruppa. Selv om de fleste regioner har regionale/lokale OT-team og/eller lokale OT-kontakter i de enkelte kommunene, trekkes disse bare i begrenset grad inn i arbeidet. Teamene er imidlertid med å vurdere enkeltsaker.

Selv om en slik arbeidsdeling i år kan virke hensiktsmessig og overkommelig, kan den på sikt bli en felle for OT, når målgruppa om noen år ikke bare omfatter et årskull ungdommer, men hele gruppa fra 16 til 20 år.

I forskrift om samarbeid/samordning av tiltak mellom ulike kommunale og fylkeskommunale etater og arbeidsmarkedsopplæring presiseres det blant annet at OT ikke skal overta de ulike etatenes oppgaver, men bidra til best mulig samordning av innsatsen overfor de unge og sørge for gode rutiner for kontakt mellom de berørte instansene.

Ut fra dette kan det være fristende å antyde at OT bør øke sine anstrengelser med å trekke med de andre etatene. Det er imidlertid store variasjoner mellom fylker og mellom ulike regioner innen samme fylke. Vi vet heller ikke om dagens arbeidsdeling skyldes manglende prioritering av dette arbeidet fra OT-koordinatorenes side nå i oppstartingsfasen, eller om det har sin bakgrunn i uvillighet og ansvarsfraskrivelse fra de andre etatene som har delansvar for målgruppa. Dette er et tema vi vil se nærmere på i neste delrapport.

Det er svært få av ungdommene i målgruppa som ikke ønsker kontakt eller hjelp fra OT, knapt 3 prosent. De fleste synes å se på OT som et greit tilbud. Det er imidlertid en del som takker nei til de tilbudene de får gjennom OT.

Mellom 20 og 50 prosent av målgruppa i de fire fylkene vi har tall fra, er eller har vært på et tilbud de har fått gjennom oppfølgingstjenesten. Hvis disse tallene er representative, må OT i liten grad sies å ha lyktes i arbeidet med å formidle ungdom til arbeid og/eller opplæring dette skoleåret. Dette kan ha flere årsaker. Det synes å ha sammenheng med blant annet avstanden mellom ungdommenes ønsker og de faktiske tilbudene. Opplysninger fra koordinatorene tyder på at de fleste ungdommene i målgruppa, nærmere 40 prosent, ønsker seg arbeid, fortrinnsvis lønnet arbeid. Da praksisplass uten lønn av de fleste ungdommer er blitt vurdert som uaktuelt i år, er det få alternativer som gjenstår. I tillegg oppgir koordinatorene at det er en mangelfull tilrettelegging av eksisterende tilbud.

Hva med målgruppa neste år? Med alle forbehold, kan tall fra pilotundersøkelsen blant ungdom i målgruppa tyde på at en relativt stor andel av ungdommene tar sikte på et tilbud innenfor videregående skole kommende skoleår. Vi har imidlertid ikke tallmateriale til å kunne anslå andelen mer konkret.

Kapittel 5 Oppsummering

Dette notatet har tatt for seg følgende problemstillinger:

- 1) Hvor stor er målgruppa for OT og hvordan er den sammensatt?
- 2) Har OT oversikt over målgruppa?
- 3) Hvilke tilbud til målgruppa finnes i dag, og anses de som tilfredsstillende i forhold til målsettingene for OTs arbeid og ungdommenes egne ønsker og behov?
- 4) Hvordan er oppfølgingstjenestens arbeid organisert? Hvem står for primærkontakten med ungdommen og i hvilken utstrekning benyttes lokale/regionale OT-team?
- 5) Hvordan reagerer ungdommene på henvendelsen fra OT? Hvor stor andel av målgruppa har OT lykket med å bringe inn i et opplærings- og/eller arbeidsforhold, og tar tilbudene sikte på å gi dem dokumentert delkompetanse?

Nedenfor oppsummerer vi kort hovedfunnene.

5.1 Målgruppa

Frafall er viktigst for målgruppas størrelse

Målgruppa for OT vil kunne utgjøre rundt 7 prosent av rettselevne på årsbasis. Bare 2 prosent står helt utenfor skole- og arbeidsliv ved skolestart. Hovedandelen av målgruppa utgjøres av ungdom som har sluttet skolen. Om lag 3 prosent av rettselevne i prosjektfylkene sluttet før mars måned, og nærmere 5 prosent før månedsskiftet mai/juni, ifølge frafallstall fra Troms, Akershus, Aust-Agder og Møre og Romsdal. Dette setter det drop-out-forebyggede arbeidet i fokus.

Flere fanges opp av det videregående skolesystem

Sammenligninger med tall fra Prosjekt Oppfølgingstjeneste tyder på at målgruppa er langt mindre enn før reformen. Den lovfestede retten til videregående opplæring synes å sikre flere en plass innenfor det videregående skolesystemet.

5.2 Oppfølgingstjenestens oversikt over målgruppa

Mangelfull siling av elevene før OT tar over

På grunn av mangler ved dagens registreringsrutiner har oppfølgingstjenestens måttet bruke ressurser på å kartlegge aktiviteten til elever som går på privat skole, folkehøgskole eller videregående skole i annet fylke. Disse utgjør hele 5 prosent av rettselevne.

På dette området trengs en gjennomgang av blant annet inntakskontorenes rutiner, slik at utsiling av ungdom med tilfredsstillende tilbud kan skje på et tidligere stadium. Enkelte av prosjektfylkene er alt i gang med dette arbeidet, blant annet Akershus.

OT har begrenset totaloversikt over målgruppa

Oppfølgingstjenesten har begrenset totaloversikt over målgruppa, selv om OT-koordinatorene regionalt kan ha god oversikt over ungdommene.

Enkelte fylker kjenner verken kjønnsfordelingen i målgruppa eller ungdommenes sosiale og kulturelle bakgrunn. Noen fylker er heller ikke i stand til å gjøre rede for hvor

stor andel av målgruppa som har vært på et tilbud i løpet av skoleåret, og hva slags tilbud de har deltatt på.

Manglende totaloversikt kan gjøre det vanskelig for OT å planlegge tilbudsstrukturen på sikt. Begrenset oversikt over målgruppa gjør det også svært vanskelig å evaluere tjenestens arbeid.

Disse manglene skyldes dels at dataregistreringsarbeidet har kommet kort nå i startfasen, og dels svakheter ved de eksisterende dataregistreringssystemene, hvor vesentlige variable og kjennetegn er utelatt. Det er imidlertid rimelig å forvente at oversikten bedres noe når de lokale registreringssystemene tas ordentlig i bruk. Det kan imidlertid være behov for en nærmere gjennomgang av hvilke kjennetegn ved målgruppa som bør registreres.

5.3 Tilbudsstrukturen

Mangelfull tilbudsstruktur dette skoleåret

Det er tilbudene og tilbudsstrukturen det skorter mest på nå i startfasen. Ifølge OT-koordinatorene er det mangel på tilstrekkelige tilrettelagte tilbud innenfor videregående skole til dem med stort hjelpebehov. Det har også manglet reelle arbeidstilbud dette skoleåret så lenge praksisplassene var uten kursstønad. Mange ungdommer er derfor blitt stående helt uten tilbud.

Kursstønad for praksisplasser er gjeninnført. Hovedutfordringene på dette området synes derfor å være arbeidet med å utvikle godt tilrettelagte tilbud innenfor videregående skole.

Få kompetanssegivende tilbud

De færreste tilbudene gir mulighet for dokumentert delkompetanse, selv om en innenfor noen av tilbudene tar sikte på å kunne gi slik kompetanse på sikt. Hovedandelen av tilbudene i skoleåret 1994/95 har vært såkalt skole- og/eller arbeidsforberedende.

A-etaten og videregående skole bidrar mest, men likevel for lite

Ifølge oversikter fra OT-koordinatorene er de fleste tilbudene i dag enten i regi av den fylkeskommunale utdanningsetaten eller arbeidsmarkedsetaten. OT savner likevel større engasjement og innsats, både i forhold til tilrettelegging av eksisterende tilbud og utvikling av nye tilbud. Det hevdes at A-etaten har trukket seg tilbake og overlatt mer av ansvaret til OT.

5.4 Oppfølgingstjenestens arbeid i forhold til målgruppa

OT-koordinatorene tar hovedjobben

Oppfølgingstjenesten er i de fleste prosjektfylkene, med unntak for Akershus, organisert med en fylkeskommunal OT-leder og et varierende antall regionale OT-koordinatorene, som i større eller mindre grad spiller på et nett av lokale OT-kontakter.

I de fleste prosjektfylkene er det i tillegg opprettet regionale og/eller lokale tverretatlige OT-team for å lette OTs koordineringsoppgaver. Disse teamene jobber i dag både med konkrete enkeltsaker og strategier og planer for OT-arbeidet.

Når det kommer til det konkrete oppfølgingsarbeidet, er det OT-koordinatorene som tar hovedjobben. Tjenesten klarer i liten grad å dra nytte av andre etater i dette arbeidet i år, selv om deres hovedoppgave er å koordinere andre etaters innsats.

Om dette skyldes startvansker en må forvente hos en tjeneste under oppbygging eller om det skyldes en bevisst tilbaketrekingsstrategi fra andre etater, eller en kombinasjon av begge deler, vet vi ikke.

Hvis en slik ansvars- og arbeidsdeling fortsetter og OT ikke klarer å dra veksler på de øvrige etatenes innsats, kan det bety store kapasitetsproblemer for OT på sikt når målgruppen ikke lenger omfatter bare ett, men fire, årskull.

For lang tid fra første kontakt til tilbud

Halvparten av koordinatorene mener det tar for lang tid fra OTs første kontakt med ungdommen til de er formidlet til et tilbud. Som regel tar det mellom to og fire uker, men det kan ta opp til 3 måneder. Dette settes blant annet i sammenheng med tilbudsstrukturen. Ifølge koordinatorene mangler det både lønnet arbeid til ungdom som ønsker det og godt tilrettelagte tilbud innenfor videregående skole til ungdom med store hjelpebehov.

5.5 Grad av måloppnåelse

Ungdommen takker ja til OT

Vårt datamateriale så langt tyder på at oppfølgingstjenesten når fram til store deler av målgruppen. Bare en håndfull ungdommer avviser helt å ha kontakt med OT. Disse vil helst finne et tilbud på egen hånd, eller har allerede gjort det, eller de har en grunnleggende skepsis til det offentlige hjelpeapparatet.

Relativt få kommer på et tilbud ved hjelp av OT

Vi har begrenset oversikt over andelen av målgruppen som faktisk har fått et tilbud eller er/har vært på et tilbud i løpet av året. Tall fra fire av prosjektfylkene tyder på at mellom 20 og 50 prosent av målgruppen kommer på et tilbud takket være OT. Dette er relativt få. Hovedforklaringen synes å være en tilbudsstruktur som i liten grad samsvarer med ungdommenes egne ønsker og behov. De fleste ungdommene i målgruppen vil ha lønnet arbeid.

Få bringes direkte inn i et kompetansegivende løp

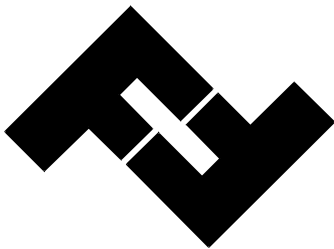
Sett i forhold til målsettingen om å gi ungdommene enten studiekompetanse, yrkeskompetanse eller dokumentert delkompetanse, er det enda lenger fram. De færreste i OTs målgruppe er på et tilbud som kan karakteriseres som kompetansegivende. Dette skyldes dels en mangelfull tilbudsstruktur, men også ungdommens ønsker og forutsetninger som mer går i retning av skole- og arbeidsforberedende tilbud enn kompetansegivende opplæring.

Ungdommenes egne ønsker: Arbeid i år og skole til neste år

Ifølge OT-koordinatorene vil hovedandelen av målgruppen i år ha tilbud om arbeid. Dette betyr imidlertid ikke at de har avskrevet enhver videre skolegang. En pilotundersøkelse blant et utvalg av OTs målgruppe kan tyde på at mange tar sikte på skolegang neste år.

Litteratur

- Akershus fylkeskommune. Rundskriv nr. 8/95. Angående bruk av retten til videregående opplæring
- Bogen, Hanne (1994), *På rett vei? Evaluering av oppfølgingstjenesten i sju fylker høsten 1994*. FAFO-notat 844 (1994:13). Oslo: FAFO
- Helland, Sturla og Jan Ove Bjørkheim (1995), Sammendrag av rapporten *'Dei som ikke meistrar' – ei undersøking om elevar som stryke eller sluttar på grunnkurset i videregående skole i Hordaland*. Vedlegg til brev til KUF av 3.3.1995.
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1994), Rundskriv F-25-94. Forskrift om fylkeskommunal oppfølgingstjeneste
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1994), Rundskriv F-92-94. Forskrift om oppfølgingstjenesten – samarbeid og samordning av tiltak mellom ulike kommunale og fylkeskommunale etater og arbeidsmarkedsopplæringen.
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1994), Rundskriv F-42-94. Fylkeskommunal oppfølgingstjeneste – melding om elever og lærlinger med lovfestet rett som avbryter opplæringen.
- Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1994), Utredning av delkompetanse i arbeidsliv og opplæring, Reform 94. Innstilling fra Arbeidsgruppe.
- Lov av 21.06.74 om videregående opplæring, med endring av 29.04.1993
- Lov av 23.05.80 om fagopplæring i arbeidslivet, med endring av 29.04.1993
- Lødding, Berit (1994), *Fremmedspråklige elever i videregående opplæring*. Underveisrapport 2/94. Oslo: Utredningsinstituttet for forskning og utdanning
- Markussen, Eifred (1994), *Reell rett? Om retten til primært valgt grunnkurs og om tilbud, søkning og inntak til særskilt tilrettelagt opplæring i seks fylker høsten 1994*. FAFO-notat 843 (1994:12). Oslo: FAFO
- NOS Utdanningsstatistikk Videregående skoler 1. oktober 1992. Statistisk sentralbyrå
- NOS Utdanningsstatistikk Grunnskoler 1. september 1993. Statistisk sentralbyrå
- Ot.prp. nr. 31 (1992-93) om lov om endring i lov av 21. juni 1974 nr 55 om videregående opplæring og i lov 23. mai 1980 nr. 13 om fagopplæring i arbeidslivet, KUF, 1992.
- Sørli, Anne Marie (1993), *Oppfølging av ungdom uten arbeid eller skoleplass. Sluttrapport evaluering av prosjekt oppfølgingstjeneste*. Rapp. 4 1993. Oslo: Barnevernets utviklingssenter
- Sørli, Anne Marie (1992), *Evaluering av Prosjekt Oppfølgingstjeneste*. Delrapport 3. Skriftserie fra BU. Nr. 7 1993. Oslo: Barnevernets utviklingssenter
- Sørli, Anne Marie (1993), *Evaluering av Prosjekt Oppfølgingstjeneste*. Delrapport 4. Skriftserie fra BU. Nr. 7 1993. Oslo: Barnevernets utviklingssenter
- Verdens Gang* 17.1.1995, «Stryksjokk etter reform 94»
- Vibe, Nils (1994), *Rekruttering, gjennomstrømming og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring for Reform 94*. Underveisrapport 1/94. Oslo: Utredningsinstituttet for forskning og utdanning

FAFO-notat 1995
ISSN 0804-5135

FAFO
Postboks 2947 Tøyen
0608 Oslo
Tlf 22 67 60 00
Faks 22 67 60 22

Bestillingsnr 851